

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul IV
N-rul 18

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul
Lei 15

CLUJ, DUMINECĂ 8 MAIU 1927

CUPRINSUL

DISCUȚII LITERARE: De ce scrie actuala generație? — —	Radu Dragnea
POLITICA EXTERNĂ: Dezarmarea s'a amânat! — — —	N. Dașcovici
PROBLEME SOCIALE: Desfășurarea revoluției ruse. (Sfârșit).	N. N. Matheescu
PROBLEME ECONOMICE: Institutul de cercetări agronomice al României — — — — —	Gh. Neculcea
ACTUALITAȚI: Discuții și recenzii (St. Bezdechi: Gânduri și chipuri din Grecia veche. — N. Tcaciuc-Albu: Cântarea României) — — — — —	Olimpiu Boitoș
Profesori români în Strasbourg — — — — —	V. Gh. Luca
Maial — — — — —	H. Trandafir
INVĂȚĂMANT, EDUCAȚIE: Individualizarea învățământului (Urmare și sfârșit) — — — — —	N. Mărginean
ARDEALUL VECHIU: Bibliografia Ardealului (6) — — —	Petru Suciu
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Expoziția Octav Băncilă la București — — — — —	Ion Băilă
Teatru (La închiderea stagiunii). — Cărți, reviste, ziare (Arhi- vele Olteniei; Gândirea; Adevărul Literar și Artistic) — —	O. B.
Săptămâna muzicală (Fidelio; Sig. Zaleski) — — — —	Aurel Decei
SAPTĂMANA ECONOMICĂ-FINANCIARA: România și im- prumutul german. — Franța și monopolul chibritelor — —	Sabin Cioranu
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SAPTĂMANALE: Conferința „Mișcării social-economice” amânată. — „Caritatea”. — Mar- ginea răbdării. — Politicianistul absurd. — Criza presei vie- neze. — Chestiunea studenției germane. — Delegații noștri în streinătate. — Succesele unei școli țigănești. — Proceș de les majestate în Ungaria. — Să se pună capăt rușinei. — Eco- uri. — Cronică mărunță. — Bibliografie. — — — — —	Red.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 61
CALEA VICTORIEI No. 8

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.
In America 10 dolari Abonamentele se plătesc înainte, pe ce puțin o jumătate de an.

Diverse

Să se pună capăt rușinei. — Oameni deștepti și „competenți“ au alcătuit un proiect de lege al presei, care abundă de o mulțime de curiozități inutile și ridicole. S'au reștrâns libertățile scrisului prin acest genial proiect, s'a introdus necesitatea posedării de diplome și licențe (de talent nu e nevoie) pentru ziariștii profesioniști, dar nu s'a putut inserie în proiect cel puțin o singură măsură prin care să se curețe imensul câmp al publicității de briganzii cari mișună ca șobolanii într-o casă părăsită, și care constituie o adevărată rușine pentru toți mănitorii cinstiți ai condeiului. Nu te poți prezenta la o autoritate județeană sau comunală pentru a întreprinde o anchetă fie în orice domeniu, fără ca să nu ți-se amintescă că înaintea d-tale a mai fost un „ziarist“, care a cerut explicații asupra activității județene sau edilitare a comunei, a mai cerut și fotografia prefectului sau a primarului spre a fi pusă în gazetă... iar la urmă a dat să se înțeleagă „costul“ acestor laude la gazetă.

Ceva și mai trist. În unele localități din Ardeal se prezintă la pretorii, câte un „ziarist“ de această teapă, înarmat cu o recomandație dela vre-o persoană influentă și cunoscută dela centru — de multeori de-a ministere —, prin care ordonă pretorului să-i stea la îndemână „ziaristului“ pentru a face abonamente la gazeta ce o va scote... (la Paștele cailor). Și în felul acesta, oameni cari n'au nici în clin nici în mănecă cu presa, se dedau la excrocarea nenorocitei populații cu însemnate sume de bani. Acest sport rușinos a ajuns așa de răspândit în noile teritorii, încât nici na te mai poți prezenta în fața unui om serios cu titlul de ziarist, fără să nu-ți zimbească în față cu două înțelesuri sau să-i suferi jignirea cerându-ți legitimarea oficială a calității tale, chiar înainte de a vorbi cu el. Nu este o exagerare când afirmi, că demnitatea de ziarist a ajuns din cauza excrocilor, o în-deletnicire sinonimă cu aceia a cerșetoriei sau a afacerilor necurate. Cazul ultim în-tâmplat colegului Milian-Maximiu dela ziarul „Lupta“ în numele căruia un excroc a cerut oarecari sume de pe la minister, pe cetluește și mai mult această rușine căreia trebuie să-i pretindem sfârșitul.

Chestiunea studențimei germane. — Congresul asociației „Confédération Internationale des Etudiants“, ținut de curând în Strassburg, s'a ocupat din nou cu chestiunea primirii studențimei germane în această asociație. Congresul a primit rezoluția propusă de studențimea din Paris în sensul că nu se poate ajunge la o colaborare efectivă cu studențimea germană, atâta timp cât aceasta nu renunță la dezideratele ei cu privire la limbă și la problema de rasă. În rezoluție se propune însă o reorganizare a confederației prin înființarea de secțiuni tehnice, în care studențimea germană ar putea să desvolte o activitate frumoasă.

Bibliografie

N. Iorga: *Viața românească în Ardeal* (Biblioteca „Semănătorul“ No. 166—168 Arad, editura Librăriei Diecezane. Preț 25 lei).

D. prof. N. Iorga a avut întotdeauna ochii larg deschiși spre Ardeal. L-a cutreerat mai mult, mai pasionat și mai atent ca

oricare altul. L-a cunoscut cum puțin ardelenii îl cunosc. L-a proslăvit în pagini cari vor rămâne. L-a certat când a fost nevoie. L-a încurajat în ceasuri grele.

„Viața românească în Ardeal“, pe care o publică Biblioteca „Semănătorul“, e o bogată și interesantă culegere de articole și conferințe apărute, mai ales în revista „Neamul Românesc“; scrise viu, în deplină cunoștință de cauză, de ilustrul nostru savant.

Elena Văcărescu și Contesa de Noailles: *Miresme de departe, în versuri românești de Ștefan Bălcești și A. Pop Martian, preț 30 lei.*

G. Ibrăileanu: *Scriitori români și streini. Iași, Viața Românească, 100 lei.*

Viața Românească, Martie.

Ideea, Martie-Aprilie.

Buletinul Camerei de Comerț din Ploesti.

Martie—Aprilie.

Sburătorul, Apr.

Correspondența Economică, Martie.

Revista Generală a Invățământului, Apr.

Peninsula Balcanică, Martie—Apr.

Școala Noastră, 15 Apr.—1 Maiu.

Tara Voevozilor, Martie—Apr.

Est—Veet, An. I. No. 2.

Ramuri, Ian.—Febr.

Pagini Agrare și Sociale, 30 Apr.

Economia Națională, Apr.

Ideea Europeană, 15 Apr.

Floarea Soarelui, Martie—Apr.

La Romanie Nouvelle, Apr.

Transilvania, Apr.

Revista Teologică, Apr.

Flamura, Ian.—Febr.

Independența Economică, Ian.—Martie.

Gânduri Noi, 15 Apr.

Ardealul Juridic, 15 Apr.

Răsăritul, Apr.

Adevărul Literar și Artistic, 1 Maiu

Tara Noastră, 24 Apr.

Gutenberg Typograph, 23 Apr., 1 Maiu.

Arte și Meserii, 1 Apr.

Revue Prudy, Apr.

La Fédération Balkanique, 1 și 15 Apr.

Indemnul, Martie—Apr.

Cronică mărunță

— În fiecare an țara noastră primește vizita câte unui grup de intelectuali streini sau de profesioniști dintr-o țară străină, cari sunt mânați la noi de curiozitatea de a cunoaște un popor tânăr în plină desvol-

tare și dotat cu multe calități de rasă. În anul acesta ne va vizita țara și instituțiile culturale un grup de intelectuali olandezi, cari au intrat în țară în ziua de 1 Maiu și vor rămânea pe pământul românesc timp de 24 de zile, făcând excursii la Sinaia, Constanța, Brăila, Văleov, Iași, Cluj, Timișoara, Reșița și Arad.

— Universitatea din Cluj a primit aprobarea pentru acceptarea donației făcute de Liga culturală secția Cluj, care constă din suma de 10.000 lei anual, destinată pentru creșterea unei burse anuale, numită „Bursă Vasile Bogrea“.

— Institutul de statistică generală a statului da următoarele date despre nașteri și decese în cursul anului 1925: Numărul născuților s'a cifrat la 605.655, dintre cari 532.275 în comunele rurale și 73.380 la orașe. Numărul decedaților este 361.995, dintre cari 306.258 la țară și 55.737 în comunele urbane.

— „Prietenii istoriei literare“, cari țin conferințe în Capitală, vor comemora pe B. P. Hașdeu, dela moartea căruia se implinesc douăzeci de ani, printr'un ciclu de patru conferințe, vorbind despre poetul, folcloristul, istoricul și istoricul literar B. P. Hașdeu.

Ecouri

Cetim în „Ramuri“, No. 1—2 din anul curent, sub titlul de mai sus:

„Sub titlul *Ardealul de ieri și Ardealul de mâine*, d. N. Buta cel mai bine pregătit dintre tinerii cari reprezintă noua generație intelectuală a Ardealului și totdeauna și un eminent publicist, în scrisul căruia întâlnim totdeauna o cultură mereu sporită și o cutezătoare gândire proprie, publică în „Societatea de mâine“ un foarte frumos articol ale cărui idei și concluzii constituie un moment remarcabil în viața spirituală a Ardealului unit. Căci a vorbi cu atâta convingere despre frumusețea și valoarea culturii franceze, pe care d. Buta știe s'o caracterizeze în rânduri atât de luminoase și a vedea în contactul cu această cultură *singura cale*, pe care Ardealul poate să ajungă la adâncirea și definirea propriei lui individualități, — aceasta înseamnă cea mai mare și mai fecundă biruință, pe care spiritul vechiului regat a putut s'o dobândească în cei opt ani dela unirea Ardealului. D. T.“

„Hess“

Această marcă garantează produse
excelente de bomboane și ciocolată

Biroul central și fabrica:

Brașov

— Telefon: 215 și 671. —

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
Ion Clopoțel

Redacția și Administrația:
Calea Victoriei 51. Telefon 308
Plăța Unirii No. 8.
CLUJ, {
Duminică, 8 Maiu 1927

Anul IV N-rul 18
Numărul: Lei 15

De ce scrie actuala generație ?

A da un răspuns la această întrebare, ni se pare că am putea corespunde mai bine scopului ce-și propune „Societatea de mâine” de a fi un organ intermediar între ziaristică și studiu.

Dar, mai înainte de toate, este o întrebare aceea de ce scriu literații din actuala generație? Nici n'avem propriu zis o generație literară actualmente, pe care unitatea de program și potrivirea aproximativă de vârstă s'o individualizeze istoricește. Deci, n'avem nici o problemă care să îmbrace întrebarea noastră. Și, totuși, problema se desprinde numai din faptul că avem scriitori, ca și din antecedentele istorice imediate, că scriitorii de mai înainte, care au constituit generații, știau ei și știm și noi astăzi de ce au scris.

Generația dela 1840, cum o numește Kogălniceanu, generația lui Kogălniceanu și Băleescu avea ca ideal de tradus în fapte literare să *naționalizeze* cultura românească, de unde râvna ei de a desgrota trecutul și a valorifica literar etnicul depozitat în popor. Realizările culturale ale acelei generații au corespuns într-un tot idealului inițial ce-și propuseseră — romantismul și naționalismul generației dela 1840.

Au venit apoi junimiștii. Dacă în generația precedentă, datorită configurației istorice, tot mai fusese oarecare divergențe în voințe, o neputință inerentă de a le organiza spre un scop final, — acum la junimiști, când era răgaz de organizare intelectuală, ce îi conduce este o doctrină clar conturată: aflarea, respectarea și propagarea adevărului în toate domeniile vieții sufletești. Am avut atunci o creștere în maturizare, și dacă nu am risca să cădem într-o simplificare superficială, am putea zice că bunurile câștigate dela generația junimistă: criticismul intelectual și realismul literar sunt rezultanta obținută dela ceea ce a ținut acea generație.

A treia generație istorică este aceea căreia mai recent — și potrivit — i-s'a zis sămănătoristă. Este generația ce se întrușipează în d. N. Iorga, care reia doctrina națională a lui Kogălniceanu și își propune, ca și junimiștii, „să critice” cultura românească, dar dintr'altă perspectivă decât cea junimistă. Pentru că

„Societatea de mâine” este o revistă din Ardeal, n'aș putea mai bine ilustra roadele sămănătorismului decât citând pe d. O. Goga. Căci, după cum Ion Slavici este efectul junimismului, la fel d. Goga este efectul sămănătorismului bucureștean. Deci, generația sămănătoristă, luptând pentru desăvârșirea procesului de naționalizare a culturii și pentru un deplin realism artistic, a înseris în tabla valorilor naționale tocmai ceea ce își propuseseră: naționalismul dacoromânist, realismul artistic.

N'am vorbit de socialiști și poporanisti pentru simplul motiv că aici, tratând despre raportul necesar dintre faptă și idee, nu ne preocupă decât ceea ce a rezultat neapărat dintr'o doctrină, și nu doctrina în sine, iar socialiștii și poporanistii pot fi interesați ca ideologie, — în literatură n'au influențat câtuși de puțin: nu este nici un scriitor socialist, cum este un Caragiale junimist, după cum nu este nici un scriitor poporanist, precum este un Sadoveanu sămănătorist.

Așa dar, iată trei generații care pot răspunde la întrebarea de ce a scris fiecare dintre ele.

Generația noastră, și repet că cuvântul este impropriu pentru actualitatea literară, ar putea fi definită pe grupe pentru ce scrie. Ideea dominantă pare a fi: scriem pentru artă! Ce poate fi mai europenească, mai nobilă și... mai artistică decât artă pentru artă? Dar, vedeți, într'această mărturisire, care este un fel de a vorbi, bunul simț descoperire presumpțiozitatea: — căci nu toți care scriu literatură fac și artă, după cum nu orice vorbitor este și un orator. Și oare scriitorii din cele trei generații n'au făcut artă? Oare pentru că nici Kogălniceanu, nici Maiorescu și nici Iorga n'a *estetizat* noțiunea de literatură, în sensul de „artă pentru artă”, câte-și trei au fost mai puțin apărătorii literaturii care să fie *numai artă*?

Să lăsăm, deci, acest fel de a vorbi pe seama speculațiilor *afectat* metafizice, și să recunoaștem, odată cu presumpția de a fi artist, caracterul negativ, lipsa unui conținut în formula „artă pentru artă”. Refugiul într'această formulă negativă este recunoașterea de fapt a golului sufleteș de care se resimte societatea ro-

mânească de după războiu, și cu ea, scriitorul. Căci chiar și atunci când scriitorul afectează o independență artistică față cu mediul social, dă dovada influențării din partea aceluia mediu.

E un adevăr banal că societatea noastră și-a desgolit fondul sufleteș, consumat eroic în realizarea unității naționale. Ea este adusă în starea de trecere dela o fază eroică la una liniștită, în care elanul creator să se precumpănească cu elementul de moderație al maturității. Istoria românilor a trăit într'un veac cât a trebuit apusenilor câteva secole. De aici trepidațiile și întretăierile de curente în aceeaș vreme: odată cu o direcție critică, o pornire eroică, dela Kogălniceanu până la Iorga. După toate datele, odată cu încetarea obiectivului eroic, cultura românească are de reținut din trecut numai criticismul, dar ea are de pus în locul idealului eroic un alt conținut sufleteș, căci nu poate fi numită astfel searbăda vorbărie programatică pe care ne-o furnizează dela unire încoace partidele politice. Cele trei generații pomenite știau de ce scriu, pentru că societatea știa de ce trăiește. Societatea noastră are numai viață, n'are și traiu sufleteș: trăim ca să ne pricopsim, iar acestui sport i-au dat forma și posibilitatea toate partidele politice. Ați văzut că aceste partide, când se ridică la o oarecare ideologie, recurg la zestrea înaintașilor: „idea națională”... program „cultural” (Iorga-Maiorescu), ridicarea țăranimii, etc., etc. Mai nimic nou nu a scăpărat din mintea partidelor noastre, care oglindesc lucind golul sufleteș de după războiu.

Și dacă sunt adevărate aceste constatări de fapte sociale, explicabilă trebuie să fie și constatarea cu privire la vidul sufleteș al scriitorilor.

Intrevăd obiecțiunea la aceste rânduri: dacă nu o suspectare de subiectivism, condamnarea de a căuta să înregimentezi literatura într'o anumită cauză, — deci, sacrilegiu în templul muzelor... Dar când noi înfățișăm astfel fizionomia literaturii, și nu pe scriitori în parte, — fiindcă scriitorii, la urma urmelor, scriu... pentru că scriu, unii scriu din voință, — ne gândim la lipsa aceluia caracter *commun*, care este o faptă obștească, tot-

lul stilurilor personale. Fără o sumă națională a individualităților literare, literatură își pierde personalitatea ei națională, și cu ea și valoarea artistică.

Cerând dispensă de un pedantism grațuit, care să ne ducă strigător printr'alte literaturi, dacă ne mărginim numai la noi, constatarea banală din ultima propoziție se verifică în cele trei generații atât cu privire la fiecare scriitor în parte, cât și la totalizarea lor ca generație. Câtă deosebire între Eminescu și Caragiale, între Grigore Alecsandrescu și Kogălniceanu sau între Sadoveanu și Iorga, și, totuși, câtă unitate de suflet, care dă acea comuniune de epocă. Poate cineva desprinde, prin evidența lucrurilor, o astfel de notă între doi scriitori de astăzi? Putem avea multe bisericuțe literare, dar în nici una nu găsim doi slujitori asemănători ai acelui ideal.

Influențat de acea strimtorare sufletească de după război, care se preschimbe în meschin, scriitorul român este purtătorul numai al propriei sale originalități. El nu vrea să se acorde cu obștea, și vrea să rupă revoluționar cu trecutul literar. Este foarte interesant să constați cât de mult vrea scriitorul român, — el suplinește celelalte cu voința. Din voință el scrie un roman, scoate o revistă ca să se pună pe sine în valoare, etc.; dar aceste cazuri privesc psihologia individuală, ceea ce nu intră în considerațiile de față.

Să fi săcătuit fondul național care a alimentat în trecut formele de gândire și de creație artistică românească? Sau cultura noastră se află în căutarea unei noi orientări, care să pună într-o nouă vază fondul realităților naționale? Aceste două întrebări le sugerează răspunsul negativ la întrebarea de ce scriu scriitorii de astăzi.

Și fără a exagera rolul spiritului reflexiv deliberator în mersul organic al unei culturi, nu putem nesocoti faptul istoric dela noi că în cele trei generații, dacă la început n'a fost Cuvântul, apoi sigur că nici Fapta singură n'a mers orbește la rezultat, ci, dimpotrivă, născută din impulsul creației, ea s'a organizat și a fecundat potrivit cu directiva conștiință a îndrumării reflectate.

Această îndrumare este așteptată, ea va fi salutară pentru starea actuală a culturii noastre în genere și, în parte, pentru literatură.

Radu Dragnea

Mișcarea social — economică

O parte dintre oratori și membri fiind împiedecați de ocupațiile lor de toată ziua să se prezinte personal la conferință pentru a-și susține tezele, direcția „Mișcării social-economice” a hotărât amânarea pentru o zi de Duminecă din luna Iunie când fiecare va putea mai ușor să-și ia răgazul necesar. Ziua precisă se va anunța din vreme.

Dezarmarea s'a amânat!

Comisiunea pregătitoare a dezarmării și-a încheiat lucrările la Geneva fără nici un rezultat, după lungi și frământate dezbateri de peste o lună! Aceasta este știrea senzațională și, totuși, de așteptat pe care omenirea a aflat-o îndată după Paștele ortodox.

Telegrama destul de laconică, dela Geneva, asupra acestui eveniment, ne dă câteva amănunte foarte interesante și caracteristice. Anume, aflăm că, la redactarea raportului final asupra conferinței, se alcătuiseră trei grupuri deosebite de puteri (dintre cele 21¹ care alcătuiau comisia) și fiecare voia altceva. Un grup cerea raport scurt și clar cuprinzând în linii generale rezultatul discuțiilor. Altul pretindea o redactare amănunțită despre toate tratativele ca și expunerea vederilor diferiților delegați cu examinarea tuturor posibilităților de dezarmare. În sfârșit, al treilea grup susținea pur și simplu ca raportul să accentueze că toate tratativele și discuțiile n'au nici o valoare obligatorie.

Rezultatul a fost un raport foarte complicat și greu de înțeles, dar care prezintă avantajul, că fiecare guvern va putea să-l înțeleagă și să-l interpreteze cum îi va plăcea. Președintele, d. London (olandez) a închis ședința ultimă a comisiunii cu un discurs care vorbea numai despre dificultățile întimpinate.

Fapt caracteristic, întâmplat pentru prima oară în lucrările organismelor funcționând pe lângă Societatea Națiunilor, cei doi factori principali ai conferinței, d-nii Paul Boncour și lordul Cecil, reprezentanții Franței și Angliei, cari au prezentat cele două proiecte de convenție internațională pentru dezarmare, au lipsit dela solemnă ședință de închiderea conferinței.

Adunarea din Septembrie viitor a Societății Națiunilor nu va avea decât să constate rezultatul negativ al atâtor eforturi urmărite timp de câțiva ani.

Potrivit obiceiului de a urmări în coloanele acestei reviste marile probleme actuale de politică internațională, ne-am ocupat la vreme și de problema dezarmării legând-o, în mod firesc, de cealaltă problemă capitală a siguranței Statelor². Cititorii au luat cunoștință de organele instituite pentru studierea problemei sub

toate aspectele, precum și de chestionarul dezarmării cuprinzând cele 7 întrebări asupra cărora urmau să se stabilească puncte de vedere și baze pentru discuțiunile... teoretice.

Este interesantă de reamintit, cu acest prilej, seria datelor succesive când trebuia să se adune o conferință internațională de dezarmare, dar care s'a amânat mereu. Prima dată era cea de 15 Iunie 1925 prevăzută prin protocolul de arbitraj obligator dela Geneva din toamna anului 1924, — „faimosul protocol” care stârnise atâta entuziasm pacifist! — dar ea a căzut urmând soarta protocolului. A doua dată trebuia să fie la 15 Februarie 1926, dar din nou s'a constatat că problema dezarmării nu se putea discuta așa ușor și mai puțin încă deslega prin hotărâri pozitive. Realismul întârziat al inițiatorilor a dus, în sfârșit, în cursul lui 1926, la constituirea definitivă abia a organelor pregătitoare.

O mică paranteză explicativă este necesară asupra acestui punct.

Dezarmarea, ca punct principal de program figurează în art. 8 din pactul Societății Națiunilor și prin pact chiar se prevede existența unei comisii permanente consultativă și tehnică asupra materiei. Până la 1922 nimeni, însă, nu se gândea la art. 8 din pact. Pentru prima dată în Adunarea dela Geneva din acel an o moțiune propusă a atras atenția asupra lui cerând organelor Societății Națiunilor să pornească la realizarea prevederilor din pact.

Actuala comisie pregătitoare a conferinței pentru dezarmare a fost creiată abia în Decembrie 1925 de către Consiliul S. N. care i-a și fixat, în linii generale, programul de lucru. Comisia aceasta, la rândul ei, s'a împărțit în două sub-comisii A. și B. Întâia pentru studiul chestiunilor militare prin experții militari, navali și aerieni reprezentanți ai Statelor membre în comisia centrală, câte unul de fiecare. A doua, câte un reprezentant de fiecare delegațiune, pentru studiul chestiunilor ne-militare ce-i sunt supuse de comisia centrală în legătură cu problema capitală a dezarmării.

Osebit, o comisie mixtă pentru cercetarea aspectului economic al tuturor chestiunilor privitoare la dezarmare, — alcătuită din membrii organizațiilor economice, financiară și de transit a Societății Națiunilor, precum și din membrii grupului patronal și ai grupului muncitoresc din Consiliul de administrație al Biuroului internațional al muncii. Câțiva experți pe deasupra, desemnați de Consiliul S. N., și posibilitatea de a apela la alți experți în caz de nevoie.

În sfârșit, Consiliul însuși al Societății Națiunilor, în plenul de 14 membri, lu-

¹ Care sunt: Anglia, Argentina, Belgia, Bulgaria, Cehoslovacia, China, Columbia, Franța, Finlanda, Germania, Italia, Japonia, Olanda, Polonia, România, Statele Unite, Spania, San Salvador, Sârbo-Croato-Slovenia, Suedia și Turcia. Rusia invitată a refuzat să participe la lucrări.

² Vezi Societatea de mâine anul III No. 3 și 31—32 la datele de 17 Ianuarie și 1—8 August 1926: „Spre conferința dezarmării” și „Greutățile dezarmării”.

crând, de asemeni, ca un comitet special pentru desarmare, mai ales la determinarea competenței organelor Societății asupra diferitelor propuneri sau sugestii ce s'au ivit. *Consiliul a studiat în mod special chestiunea eficacității și rapidității mijloacelor de intervenție a Societății în cazuri de agresiune pentru ajutorarea Statului atacat* — aceasta fiind un aspect al siguranței fără de care desarmarea nu se poate concepe.

Începând dela 21 Martie a. e. comisia pregătitoare a conferinței pentru desarmare s'a întrunit la Geneva și a lucrat fără întrerupere până la seșdinta tristă de încheiere despre care vorbeam în primele rânduri. Aproape concomitent toate celelalte organe de colaborare s'au pus și ele la lucru, — inclusiv Consiliul S. N. care avea, în Martie, una din sesiunile sale obișnuite de peste an. O activitate febrilă și neobișnuită s'a desfășurat, la Geneva, pentru pregătirea desarmării, dar această s'a încheiat cum am văzut. Miezul dificultăților l-a constituit problema limitării înarmărilor prin determinarea dintâi a armamentelor fixe navale, aeriene și terestre îndreptățite fiecărui Stat potrivit situației sale speciale; — pe urmă, printr'o convenție internațională care să instituie și controlul necesar la aplicarea normelor de limitare acceptate.

Determinarea armamentelor navale și terestre a pus față 'n față două puncte de vedere diametral opuse: al Angliei și al Franței. Proiectului englez prezentat de lordul Cecil i-a răspuns proiectul francez prezentat de d. Paul Boncour. Primul pornia, în rezumat, dela admiterea situației actuale a înarmărilor navale fără nici o reducere și deschidea perspective largi pentru limitarea celorlalte înarmări terestre și aeriene. Al doilea, mult mai elastic și susceptibil de ajustări și compromisuri, avea în vedere toate înarmările fără deosebire și lăsa deschise perspective de limitare în cele trei domenii: terestru, naval și aerian.

Punctul de vedere englez mai rigid a pornit dela ideea că actualele forțe navale britanice sunt necesare siguranței marilor și nu cuprind în ele un caracter ofensiv, — pe când toate celelalte forțe militare, fie terestre sau aeriene, sunt susceptibile de limitare prin determinare, caracterul lor actual fiind, în multe cazuri, ofensiv, și, deci, primejdios pentru cauza păcii.

Până la urmă delegația engleză a rămas absolut izolată, în intransigența ei, de toți ceilalți membri ai conferinței și, astfel, lucrările s'au întrerupt fără rezultat.

Reprezentantul italian, generalul de Marinis, ar fi caracterizat insuccesul lucrărilor dela Geneva spunând textual că: „Desarmarea va fi ușoară când toată lumea va înțelege că nu este vorba să-i desarmezi pe alții”.

Din această expunere sumară și rapidă se poate vedea că nu mai poate fi vorba, deocamdată, despre convocarea vii-

toarei conferințe internaționale a desarmării pentru bunul motiv că însăși comisia pregătitoare n'a putut ajunge nici la un acord preliminar.

Ciar dacă lucrurile de acum se încheiau cu bine, printr'un acord principal, și încă rezultatul final, cuprinzând hotărâri pozitive ale viitoarei conferințe pentru desarmare, ar fi fost foarte problematic. Căci dela acordul principal până la hotărârile pozitive de aplicare practică rămâne un câmp imens rezervat surprizelor!

Rusia cauza supremă de insucces

Insuccesul actual apare datorit divergenței de neîmpăcat, dintre cele două proiecte de convenție prezentate, englez și francez, — sau mai exact dintre tema țării navale cu siguranța lor și tema țării continentale îngrijorate și ele de aceeași siguranță.

Factorii insuccesului sunt, însă, mult mai complicați și mai variați, iar răspunderea celui dintâiu eșec serios în sforțările Societății Națiunilor, pentru pace și pacificare, n'ar putea fi aruncată în mod exclusiv asupra Angliei sau Franței, ori împotriva ambelor țări în același timp ca purtătoare de cuvânt ale intereselor deosebite sub raportul siguranței.

Intr'adevăr, admitând că s'ar fi ajuns la un acord principal, totuși limitarea înarmărilor printr'o publicitate desăvârșită și printr'un organ permanent de control internațional efectiv n'ar fi fost realizabilă decât în mod parțial. Acest ade-văr elementar l-am repetat în articolele noastre precedente și el a fost confirmat prin declarațiile categorice pe care Statele vecine Rusiei, în cap cu Japonia, Polonia și România, le-au repetat înaintea comisiei pregătitoare.

Atât timp cât Rusia rămânea în afară de Societatea Națiunilor și de pregătirea desarmării, vecinii ei n'ar fi putut primi, fără primejduirea existenței lor naționale, un control și o publicitate de natură limitativă. Și Rusia, care nu este membră în Societatea Națiunilor, refuzase invitația de a participa cel puțin la lucrările pregătitoare ale desarmării sub pretextul asasinării diplomatului sovietic Worowski, pe teritoriul elvețian, în timpul conferinței de pace dela Lausanne după războiul greco-turc din Asia mică. În timp ce Statele-Unite, chiar rămase în afară de organizația pacifică dela Geneva, primiseră invitația și trimiseseră delegați la lucrările comisiei pregătitoare, — Rusia sovietică și-a ascuns refuzul de a desarma prin pretexte de altă natură. Coincidență curioasă și, totuși, destul de caracteristică, în zilele când insuccesul lucrărilor pentru desarmare părea bine precizat, — s'a aflat despre aplanarea diferendului diplomatic dintre Rusia și Elveția pe urma asasinării lui Worowski. Guvernării dela Moscova mulțumindu-se, în sfârșit, cu satisfacțiile, refuzate până acum, pe care i-le acordase guvernul federal elvețian, din pri-

mul moment pentru un asasinat de care nu era direct răspunzător, s'au hotărât să renunțe la măsurile de represalii economice luate în Rusia contra supușilor și mărfurilor elvețiene. Moartea lui Worowski pe pământul Elveției în condițiuni tragice, dăduse tot ce putea da pentru mascarea intențiilor contrarii păcii ale potențailor dictatori dela Moscova.

România și desarmarea

Poziția României în sânul conferinței pregătitoare, de altfel ca a tuturor vecinilor Rusiei sovietice, a fost repede înțeleasă și exact apreciată de reprezentanții celorlalte State participante. De aceea, rezervele în privința determinării limitelor de înarmări peste care în viitor urma să nu se mai treacă prin sporuri noi, n'au provocat nici surpriză și nici comentarii defavorabile. Țara care a participat la război în condițiuni excepționale de grele și a eșit cu răni foarte anevoie de vindecate, România trebuie să-și unifice încă de astăzi înainte, prin apăsătoare sforțări financiare, materialul de război foarte amestecat ce-l are în depozite. Cum s'ar putea determina și limita budgetul ei de război, la cifrele actuale care sunt încă departe de nevoile reale ale apărării și siguranței naționale? Orice spor nou în acest capitol budgetar nu va fi un spor propriu zis, ci o completare a limitei firești de siguranță națională.

Și tot așa la prima lectură a proiectului de convenție limitativ pentru înarmări, delegațiunile română, polonă și finlandeză au cerut suspendarea provizorie, până la adeviziunea Rusiei la textul ce s'ar fi adoptat în mod definitiv, a aplicării sale față de Statele vecine sovietelor. Argumentul acestei cereri s'a întemeiat, între altele, pe adoptarea aceluiași rezerve atât în conferința internațională pentru traficul, de arme și munițiuni, cât și în cea pentru reglementarea fabricării de arme și munițiuni, cât, în sfârșit, și de tehnicenii desarmării. Delegații Japoniei, Franței și Italiei au susținut în mod călduros asemenea rezerve îndreptățite.

Înceind voi spune că insuccesul de acum, foarte simțitor pentru întreaga operă a Societății Națiunilor, nu trebuie să ne facă a dispera de viitor. Idealismul pacifist nu este o înclinație neseri-oasă sau anormală pentru cei mai realiști oameni sau popoare în materie de relații internaționale.

Să sperăm că viitoarea adunare din Septembrie a Societății Națiunilor va găsi modalitatea pentru reluarea problemei. Mai ales că, în acest interval, se va ține și conferința internațională economică (la începutul lui Maiu, tot la Geneva) a căruia activitate năzuiește în definitiv la desarmarea economică a popoarelor pentru o adevărată colaborare internațională în care, bine înțeles, cei mari și puternici să nu-i înghită pe cei mici și slabi.

N. Dașcovici

Desfășurarea revoluției ruse

III.

Odată la putere, Lenin pu.cese imediat la realizarea programului său de guvernământ. Pământurile fură împărțite la țărani. Industriile, comerțul, transporturile fură socializate și puse sub controlul unor soviete muncitorești. Soldații fură demobilizați și — după mari sforțări — pacea fu realizată. Nevoile imediate ale norodului fură satisfăcute prompt. Guvernământul sovietic începu apoi consolidarea puterii sale. O primă chestiune, care i-se ivi spre rezolvare, fu problema libertății presei. Lenin era pentru suprimarea acestei libertăți în cecece privește jurnalele burgheze. Dar pe această temă se iviră serioase divergențe în sânul comitetului central. Un număr de bolșevici, în frunte cu Kamenev și Zinoviev luptau pentru menținerea libertății presei pentru toate gazetele. Lenin însă rămânea intransigent; el spunea: „Am anunțat că de îndată ce vom fi la putere vom închide biourile redacțiilor burgheze. Tolerându-le existența, înseamnă să nu fii socialist. Cel care ține cu presa burgheză, nu pricepe de fel că noi mergem, cu pași mari, către socialism. — Nu putem permite burgheziei să ne calomnieze. *Trebuie să sfârșim odată cu independența unei presei, care e sub dependența capitalului.* — E o chestie de principiu. Dacă ne îndreptăm către revoluție socială, nu putem permite să se adauge la bombele lui Kaledin, bombele minciunii”. Comitetul executiv adoptă rezoluția lui Lenin și Trozky, care abolia libertatea presei. Comisarii poporului Rychof, Noghine, Milintim, Rya-zenov, Teodorovici și Derbishew demisionară, prezentând următoarea declarație: „Considerăm că e necesar să se formeze un guvern socialist, compus din toate partidele sovietului și că numai un astfel de guvern ar da forță victoriei clasei muncitoare și armatei revoluționare, în lupta eroică, pe care au început-o. Ne ridicăm contra menținerii unui guvern pur bolșevic, cu mijlocul teroarei politice. Consiliul comisariilor poporului a intrat pe această cale. Noi nu putem și nici nu voim să-l urmăm. Credem că nu se ajunge astfel decât la separarea masselor proletariene de șefii lor politici, la stabilirea unui regim irresponsabil și la ruina țării și a revoluției. Noi nu ne putem lua responsabilitatea unei astfel de manevre și de aceea demisionăm din funcțiile de comisari ai poporului”.

Această declarație fu contra-semnată și de Kamenev și de Zinoviev, cari, împreună cu Rychof, Milintim și Noghine părăsiră Comitetul Central al partidului bolșevic la 18 Noemvrie 1917. Abia după cincini ani aceste lucruri fură cunoscute în public, fără să se lămurească nici

când, nici în ce circumstanțe Kamenev, Zinoviev, Rychof reveniră la funcțiunile lor. Coaliția cu democrația revoluționară, nu se putu realiza. Partidele din dreapta se retrase din congres, trântind după dânsese ușile. De fapt era tot ce puteau face mai bine! — adaugă Trozky.

Lenin concepu un plan genial pentru refacerea economică a țării: electrificarea Rusiei. Dacă luerul s'ar fi putut realiza, Rusia ar fi fost aruncată, dintr'odată, în fruntea statelor înaintate. Planul însă nu reuși. Lipseau inginerii, lipseau tehnicienii, lipsea pregătirea științifică a poporului pentru așa ceva. Industria socializată mergea prost, tocmai din cauza lipsei de ingineri. Intelectualii au sabotat sforțările de refacere economică, pe care le făcea revoluția. Trozky scrie, în această privință: „Intelectualii, cari, cu tot radicalismul limbajului și culoarea socialistă a filosofiei lor, poartă în profunzimele eului lor, servila adorare a puterii burgheze și „arta” ei de guvernare, urmau cu fidelitate marea burghezie. Toți acești intelectuali „socializatori” își întorceau ochii spre dreapta și considerau așezarea guvernământului sovietelor ca „începutul sfârșitului”. După reprezentanții profesiunilor „literale” veneau funcționarii și personalul administrațiilor tehnice, toate acele elemente, cari, intelectualicește și materialmente se hrăneau din fărîmiturile căzute dela masa burgheziei. Opoziția acestor elemente avea cele mai adeseori un caracter pasiv, mai ales după nereușita revoluției elevilor-ofițeri; dar această opoziție putea să apară cu atât mai grea de trecut. În toate și pentru orișice dânsii ne refuzau colaborarea. Indiferent dacă părăsiau cancelariile sau dacă rămăneau la posturile lor, funcționarii nu făceau nici o treabă. Dânsii nu prezentau urmașilor lor nici diversele servicii, nici computurile financiare. La centrala telefonică noi nu mai obțineam comunicația. La telegraf, telegramele noastre erau mutilate sau oprite. Apoi nu mai puteam găsi nici traducători, nici stenografi, nici chiar simpli copişti. (L. Trozky „Cum a triumfat bolșevismul” pag. 68). Aparatul de stat mergea greu. Industria stătea, pe loc fiind sabotată de ingineri. Comerțul individual, deși interzis, se practica înțins, pe sub mână. Salariul fu reînființat, în fabrici. Experiența economică socialistă dădea greș, deoarece nu erau condițiile pentru așa ceva, nici cele materiale, nici cele morale.

Republica sovietelor socialiste mergea spre răpă...

*

...dacă n'ar fi fost geniul realist al lui Lenin. Acesta a împins guvernământul sovietic spre o *politică economică rea-*

listă, care să se adapteze realității, iar nu să vrea să înfrângă această realitate. Succesiv se realizează reforme, cari erau compromisuri cu metodele burgheze și cari înfăptuiau perioada de tranziție dela mica întreprindere spre socialism. Astfel la 21 Martie 1921, guvernul sovietic a ridicat monopolul grânelor țărănești, reintroducând comerțul capitalist de grâne ca și plata impozitelor țărănești, în natură, adică în cereale.

Mai înainte însă s'a dat un colorit capitalist cooperativelor, printr'un decret dat încă din 1918. În privința noiei direcții, pe care trebuia s'o ia politica economică a sovietelor, Lenin spunea următoarele lucruri, în discursul pronunțat la congresul pan-rus al consiliilor economice naționale în luna Maiu 1918. „Toată posibilitatea introducerii socialismului, atârnă de faptul dacă vom ști, în cursul unei oarecari perioade, transitorie, să apărăm independența noastră economică, prin plata unui oarecare tribut capitalului străin”.

Și mai departe:

„Capitalismul ne-a lăsat ca moștenire, organizațiuni puternice, în stare de a ușura trecerea compturilor în massă și controlarea produselor repartizate: societățile cooperative. În Rusia ele sunt mai puțin dezvoltate decât în țările înaintate, dar totuș înglobează mai mult de 12 milioane membri. Decretul publicat, în zilele din urmă, asupra societăților cooperative este un eveniment extrem de semnificativ, care dovedește perfect situațiunea cu totul specială a problemelor republicii socialiste a sovietelor în momentul de față. Decretul e un compromis cu cooperativele burgheze și cooperativele muncitorești, cari păstrează un punct de vedere burghez. Acest compromis consistă, în primul loc, în aceea că nu numai reprezentanții cooperativelor de mai sus au participat la discuțiunea decretului, dar că de fapt au primit votul deliberativ, căci părțile decretului, cari au întâmpinat o opoziție hotărâtă din partea acestor instituțiuni, au fost suprimate. În al doilea rând, pentru fondul afacerii compromisul constă în aceea că puterea sovietelor a renunțat la principul gratuității intrării în cooperativă (singurul principiu consecvent proletarian) precum și la unificarea întregii populațiuni dintr'o anumită localitate, într'o singură cooperativă. (Lenin „Problemele puterii sovietelor” p. 24). Odată intrat pe calea compromisurilor secundare încă din 1918, era firesc ca guvernământul sovietic, împins de realitățile vieții economice, cari cereau organizația capitalistă, să ajungă la compromisul suprem din 1921, cunoscut, prin numele „noua politică economică”, N. E. P. prin care a decretat capitalismul de stat, adică arendarea către capitaliști a întreprinderilor statului. Lenin a motivat această schimbare radicală a politicii economice sovietice, printr'un discurs pro-

nuțat la 17 Octomvrie 1921, la congresul „Organizației pentru luminarea politică”: „Tovareși, o majoritate covârșitoare dintre voi este comunistă și mulți dintre voi, cu toată tinerețea lor, au depus multă muncă comunistă în primii ani ai revoluției, în cadrul politicii noastre generale. Deoarece ați participat înși-vă la această muncă, nu poate să vi se ascundă adâncă schimbare a politicii guvernului nostru sovietic și a partidului nostru comunist, cari au trecut la acea politică economică, care este numită azi „nouă” și anume nouă în comparație cu politica noastră din trecut. Cum se face aceasta? Politica noastră economică din trecut presupunea, într-o măsură oarecare o trecere directă a vechii economii rusești la o producțiune de stat și la o repartiție a bunurilor pe baze comuniste. Dacă ne reamintim literatura noastră privitoare la economia politică, dacă ne reamintim ceea ce au scris comuniștii înainte de preluarea puterii politice în Rusia, sau curând după aceea, de pildă la începutul anului 1918, vedem că în această primă perioadă, când terminasem tocmai cu prima noastră sarcină: cu înjghebarea guvernului sovietic, vorbeam eu mult mai multă precauțiune privitor la sarcina noastră în domeniul economic, decât în a doua jumătate a anului 1918 și în cursul anilor 1919 și 1920. Poate că sub influența sarcinilor militare, cari ni se puneau atunci, a situației desnădăjduite în care se afla republica precum și alte cauze, despre care nu vreau să vorbesc acum, am comis greșala de a fi vrut să trecem deadreptul la producțiunea și consumul comunist. Nu pot să afirm, că am fi elaborat un asemenea plan în mod vizibil. Dar actele noastre au purces dintr'un asemenea spirit. Aceasta este „din păcate” realitatea. Spun „din păcate” deoarece o experiență nu prea îndelungată ne-a arătat că, construcția noastră a fost greșită, deoarece sta în contradicție flagrantă cu afimațiile noastre anterioare privitoare la trecerea dela capitalism la comunism și cu convingerea teoretică că nu putem atinge nici treapta de jos a comunismului, înainte de a trece printr'o perioadă de control și de contabilitate socialistă.

Noua noastră politică economică nu înseamnă în esența ei, decât că la încercarea noastră comunistă am suferit o mare înfrângere și că am început o retragere strategică; atâta vreme cât nu vom fi înfrânți cu desăvârșire, vrem să ne retragem și să refacem totul pe o bază nouă și solidă. Noi comuniștii nu ne mai putem îndoi de faptul, că pe frontul economic am suferit o înfrângere economică și anume într'o formă foarte grea. De aceea, cu deplină conștiință punem problema noii politicii economice” (citată după oficiosul sovietic „Rosta—Wien” l. XI. 1921. — O. Bauer „Noua orientare în Rusia sovietică” pag. 11 și 12).

Mai departe Lenin ne vorbește „despre refacerea clasei proletare, prin desvoltarea capitalismului, deoarece la noi, din

pricina războiului, a îngrozitoare distrugeri și a declasării, proletariatul a ieșit din calea sa de clasă și nu mai exista ca proletariat”.

„Atunci când capitalismul va fi refăcut, va fi refăcut în mod logic și clasa proletară”.

Și Lenin trage următoarea concluzie:

„Alături de voi veți găsi pe capitaliști precum și pe capitaliști străini și concesionari, cari scot sute de procente câștig și cari se vor îmbogăți prin voi. Să se îmbogățescă! Voi să învățați însă dela ei să gospodăriți și atunci de abia veți fi în stare să clădiți republica comunistă”. (O. Bauer „Noua orientare, etc., pag. 26).

În chipul acesta, Lenin și-a mărturisit greșala și și-a îndreptat-o. S'a dovedit iarăși genialul realist, pe care-l știam. În fine, putem cita încă un eveniment mare

la care a luat parte Lenin, și anume: crearea internaționalii III a partidelor comuniste din toată lumea, al cărei președinte fu ales. Însă Lenin cunoștea mai bine și mai profund situația din Rusia, decât cea din statele europene. De aceea nu trebuie să ni-se pară de loc absurd, faptul, că pe cât a fost Lenin de realist, în politica internă a Rusiei, pe atâta a fost de utopist și de iluzionar, în activitatea externă a internaționalii, care a urmărit, neîncetat, provocarea revoluției mondiale, fără ca să poată reuși însă, durabil, în vre-o țară.

La toate evenimentele mari, pe cari le-am înșirat, Lenin a avut contribuția sa însemnată. Și nu se poate spune că niște evenimente așa de mari n'au avut parte de un partener demn de importanța lor istorică...

N. N. Matheescu

PROBLEME ECONOMICE

Institutul de cercetări agronomice al României

Prin legea votată la sfârșitul sesiunii ce s'a încheiat acum, s'a înființat Institutul de cercetări agronomice al României. Acest institut era necesar și de mult așteptat pentru coordonarea muncii științifice agrare la noi; înființarea lui nu mai putea întârzia.

Cât timp am trăit sub regimul latifundiilor, iar pământul negru al țării noastre rodea din belșug fără nici o pregătire, cultura extensivă, cultura științifică a pământului nu avea înțelegere. Astăzi lucrurile s'au schimbat. Moșiile de mică întindere trebuie să fie mai bine lucrate, mai sistematice și mai extensive pentru a produce mai mult și munca agricolă să fie mai rentabilă. Proprietarul de azi pentru a putea trăi și prospera pe moșia sa trebuie să producă mai bine, mai mult, și mai rentabil. Țara întreagă cere dela agricultură, pentru ridicarea economiei naționale, o producție din ce în ce mai mare și mai de bună calitate, fiindcă are trebuință de un export din ce în ce mai mare, iar prin alipirea Transilvaniei și Bucovinei deficitare în cereale, o mare parte din grânele Vechiului Regat și Basarabiei, trebuind să meargă să îndestuleze aceste provincii.

De altă parte, de mii de ani cultivăm pământul la fel, fără știință, fără pregătire. Era timpul, ca și această importantă ramură de activitate să fie organizată științific, să fie pusă în măsură să folosească toate mijloacele de cultură rațională puse la îndemână de științele agronomice.

Statul era dator, și singur în măsură, să dea îndrumările și ajutoarele necesare, în această privință.

Institutul de cercetări agronomice al României, pus sub conducerea Ministerului Agriculturii și Domeniilor, va avea în atribuție să îndeplinească unele din îndatoririle Statului în această direcție.

Legea prevede în amănunt organizarea

acestui institut. El va avea următoarele secții:

A) Secțiunea de fitogenetică și fitotenie cu următoarele atribuții:

a) să analizeze populațiile plantelor cultivate separând liniile din care sunt alcătuite, alegând pe cele superioare prin productivitate, rezistență de boale și adaptare la condițiile locale, precum și a întreprinde orice alte cercetări și experiențe pentru a determina caracterele, aptitudinile, calitățile și defectele celor mai bune tipuri cunoscute de plante cultivate;

b) să încrucișeze liniile alese atât între ele, cât și cu alte forme spre a spori mereu posibilitățile de ameliorare a plantelor cultivate;

c) să țină registrul în care se înscriu rasele de plante obținute prin lucrări metodice de ameliorare care se pot urmări cu ușurință de la începutul lor;

d) să întreprindă studii de ereditate experimentală;

e) să înmulțească sămânța formelor ameliorate și să stabilească prin experiențe comparative, valoarea acestor forme în diferitele ținuturi ale țării față de alte forme de plante cultivate, fie indigene, fie străine;

f) să facă studiul monografic al plantelor cultivate;

g) să determine valoarea științifică și practică a felurilor procedee pentru pregătirea pământului, pentru îngrijirea semănăturilor și pentru păstrarea recoltelor;

h) să studieze formele cele mai bune de viță, pomi și plante de grădină cultivate în România, să determine aria de răspândire a fiecărei forme, să ia măsuri de conservare a vechilor forme de pomi ale țării și ale sortimentelor de varietăți de vite, să studieze cele mai bune metode de cultură și valorificare a fructelor și legumelor, și să întreprindă orice

alte lucrări științifice în legătură cu aceste specialități.

B) *Secțiunea de chimie, microbiologie și fizică agricolă* cu următoarele atribuții:

a) să studieze solurile României sub raportul însușirilor lor importante din punct de vedere agricol. Rezultatele astfel obținute vor forma bazele științifice pentru îndrumarea tehnicii agriculturii în felurile regiuni de sol și climă ale țării;

b) să examineze din punct de vedere chimic și fizic produsele agriculturii țării și să determine compoziția și însușirile îngrășămintelor și a tuturor preparatelor întrebuintate în agricultură;

c) să cerceteze mijloacele de a mări fertilitatea solului prin desinfecție, prin amendament și îngrășămintă, sau prin orice alte mijloace chimice sau biologice;

d) să studieze microorganismele din sol, mijloacele pentru sporirea sau impuținarea lor, în fertilitatea solului;

e) să facă cercetări pentru perfecționarea industriilor agricole de fermentațiune;

f) să întreprindă studii în vederea rezolvării problemelor de nutriție animală.

C) *Secțiunea de fitopatologie, entomologie și parasitologie agricolă*, cu atribuția de a studia:

a) bacteriosele și bacteriile patogene la plante; boalele produse de paraziți animali, ciuperci, fanerogame parasite, boalele de nutriție la plante;

b) biologia paraziților animali și vegetali;

c) diferite mijloace de prevenire și combatere a boalelor cu privire la eficacitatea și aplicabilitatea lor practică; mijloacele de combatere a buruienilor; mijloacele de combatere a insectelor, fie prin insecticide, fie favorizând desvoltarea insectelor vrăjmașe, ori a boalelor proprii; mijloacele protecției păsărilor insectivore și mijloacele de distrugere a păsărilor și animalelor vătămătoare agriculturii;

d) să colaboreze cu celelalte secțiuni pentru studii monografice al plantelor cultivate;

e) să informeze pe agricultori despre prezența și pericolele diferitelor boale și mijloacele practice de a le combate, despre măsurile de igienă culturală practice pentru a împiedeca ivirea de noi boale, sau diminuarea celor existente, să experimenteze produsele fungicide și insecticide ce se găsesc în comerț, precum și diferitele aparate întrebuintate în terapeutică fitopatologică și va face cunoscut agricultorilor rezultatele obținute.

D) *Secțiunea de creșterea animalelor necesare agriculturii* cu următoarele atribuții:

a) să cerceteze materialul vitelor de muncă, ce se află în serviciul agriculturii și să studieze metodele de ameliorare a acestora, pentru ca ele să corespundă scopurilor agriculturii măbind rentabilitatea ei;

b) să întreprindă cercetări asupra creșterii celor mai rentabile rase de vaci, oi și rămători, avându-se în vedere situația geografică, clima, organizarea gospodă-

riei, produsele alimentare, precum și reziduurile din industriile agricole;

c) să stabilească rații nutritive pentru toate categoriile de animale, aflate în gospodăriile agricole, ținând seama de nutrețurile produse în țară;

d) să întreprindă, în colaborare cu secția de chimie agricolă, studii asupra conservării nutrețurilor;

e) să cerceteze în colaborare cu secția de fitotehnie, care sunt cele mai nutritive graminee și leguminoase dela noi și în ce proporții trebuie recomandate pentru fiecare regiune, spre a se obține un nutreț de calitate superioară;

f) să studieze, în colaborare cu secția de construcții rurale și să se comande cele mai bune sisteme de grajduri, cocini, cotețe, padocuri, precum și toate celelalte construcții necesare pentru creșterea vitelor pe categorii de gospodării, după regiune și climat;

g) să facă, în colaborare cu secția de îmbunătățiri funciare cercetări privitoare la creșterea peștilor și la sistemele de cultură în care agricultura și creșterea vitelor alternează, sau sunt în legătură cu piscicultura. În acest scop secția aceasta va fi înzestrată cu suprafețele de teren și de ape necesare acestui studiu;

h) să întreprindă orice alte cercetări asupra tuturor chestiunilor privitoare la creșterea viermilor de mătase și albinelor ce se află în exploatarea agricolă.

E) *Secțiunea de mașini, îmbunătățiri funciare și construcții rurale* cu următoarele atribuții:

a) să întreprindă cercetări științifice asupra meltelor și mașinilor celor mai potrivite și condițiunile de sol și climă ale țării și să funcționeze ca stațiune de încercare, pentru toate mașinile introduse în țară;

b) să întreprindă cercetări științifice pentru rezolvarea problemelor în legătură cu lucrările de îmbunătățiri funciare făcute în țară. În acest scop ea va fi înzestrată cu suprafețe de teren, în regiunile potrivite ale țării, spre a se experimenta sistemele cele mai bune de irigație, cantitatea de apă necesară irigației diferitelor plante, în condițiuni de sol și de climă diferite, precum și spre a experimenta permeabilitatea digurilor în cazul lucrărilor de îndiguiri, eficacitatea canalelor deschise sau a drenorilor în caz de secări, precum și orice alte cercetări în legătură cu lucrările de îmbunătățiri funciare;

c) să studieze normele cele mai bune pentru construcțiile rurale și pentru raționala lor grupare în fermă, precum și pentru înființarea de industrii agricole.

G) *Secțiunea de economie rurală* cu următoarele atribuțiuni:

a) să întreprindă cercetări asupra gospodăriilor mari, mijlocii și mici, și să dea îndrumări pentru cea mai potrivită organizare a lor. Această secțiune își va procura materialul de studii prin înregistrarea contabilă a rezultatelor a cât mai numeroase exploatare agricole, care vor consimți să se pună în legătură cu această secție a institutului. În acest scop, secțiunea va funcționa și ca oficiu central

de contabilitate la care agricultorii se vor putea adresa pentru centralizarea sistematică a elementelor de contabilitate din exploatarea lor.

Am transcris aici enorm de multe atribuții ce se încredințează acestui institut, pentru a se putea vedea ce caracter va avea el, și dacă va putea corespunde scopului pentru care a fost creat. Multe atribuții ce se dau și care cuprind întreaga știință agrară, dovedesc totala lipsă de îndrumări științifice în care se facea, și se face încă la noi, cultura agrară, și mărturisirea insuficienței școalelor noastre agrare superioare.

Creierea institutului de cercetări agronomice al României a fost cu atât mai necesară, cu cât se dovedește, în chip evident, că studii științifice obiective și prețioase nu se pot face de către servicii din minister, chiar dacă sunt conduse de agronomi eminenți.

Cercetarea condițiunilor agriculturii noastre, a climatei, solului, plantelor, și animalelor și determinarea mijloacelor pentru o cultură științifică, nu le putea face decât un institut științific.

Din examinarea atribuțiunilor încredințate institutului de cercetări agronomice, se vede însă că multe, din ele constituie preocupările academiilor agricole, școalelor superioare de viticultură, și fermelor. Aceasta înseamnă că institutul acesta, care se va stabili după lege, la Herăstrău, lângă academia agricolă de acolo și va fi condus de profesorii dela Herăstrău, nu va lucra mai mult decât lucrează, și trebuie să lucreze, această academie, cel puțin în fitogenetică și fitotehnie, în fitopatologie, entomologie și parasitologie și chiar în chimie, microbiologie și fizică agricolă.

Academiile noastre agricole sunt școale tehnice superioare, nu sunt universități teoretice, și nu pot avea atribuții deosebite de ale institutului. Dacă academiile noastre nu și-au îndeplinit menirea, dând agriculturii cu o pregătire științifică care să poată fi aplicată, cum va putea face acest lucru institutul de cercetări agricole, când conducătorii săi vor fi tot profesorii dela academia dela Herăstrău, rămânând mai departe profesori și acolo, unii din ei și directori la ministerul de agricultură și profesori la alte instituții, chiar în afară de București?

Institutul creat astăzi, firește, are un cerc de activitate mai larg decât academiile de agricultură, însă cu mai puține mijloace de lucru ca ele. Dacă academia de agricultură din București nu ar fi fost transformată în facultate și i-s-ar fi dat o îndrumare mai practică și toate atribuțiile institutului de cercetări în seamă; dacă în loc de un institut la București, care va costa sute de milioane, s'ar fi înființat trei sau patru academii agricole noi, cu aceleași preocupări, una în Chișinău pentru Basarabia, una în Iași pentru Moldova, una în Timișoara pentru Banat și una în Craiova pentru Oltenia, atunci cu bine înzestrată și bine condusa academie din Cluj s'ar fi putut studia

temeinic întreaga țară și lua toate măsurile necesare pentru îndrumarea științifică a agriculturii noastre.

Agricultura, oricât e de neplăcut acest lucru, e regională, nicăiri decât în mijlocul regiunii nu se poate studia roful, clima, plantele potrivite, bolile, insectele stricătoare sau folositoare, animalele potrivite, uneltele folosite, organizarea întreprinderii agricole, îmbunătățirile lui-care necesare.

Ceeace ar putea face academiile din Cluj, Iași, Chișinău, Timișoara, Craiova, București, Constanța și așa mai departe, împreună nu va fi în stare să facă institutul de cercetări agronomice al României.

Un asemenea institut l-am crede necesar, după ce am avea acele stațiuni științifice superioare amintite mai sus, ca institut de centralizare, de comparare, de verificare, însă în strânsă legătură cu academiile agricole. Acest institut ar trebui să fie condus de un consiliu desemnat de academiile agricole. Constituit acesta s'ar aduna la date fixe anuale pentru discuții contradictorii și luare de hotărâri definitive. Conducerea lucrărilor și executarea hotărârilor ar fi să fie încredințate unui director, ales dintre cei mai străluciți agronomi ai noștri, care să se poată devota în întregime acestui institut și marelui idei pe care o urmărește.

Și totuși nu e deajuns.

Cu organizarea studiilor agronomice nu s'a ajuns la ridicarea agriculturii și la introducerea culturii științifice. Rămâne încă de stabilit raportul dintre centrele științifice și agricultori, de realizat îndrumarea agricultorilor către sfaturile bune ale agricultorilor, și de atins hotărârea agricultorilor să folosească plantele, metodele de cultură, uneltele, vitele care i-s'au recomandat.

Buletinul pe care legea spune că îl va publica institutul nu este îndestulător, oricât se va publica în el referatele asupra lucrărilor executate, asupra metodelor de lucru și mai ales asupra literaturii științifice. La noi plugarii nu citesc nici „*cunoștințele folositoare*” scrise pe înțelesul lor, ieftine și la îndemâna tuturor, cum vor citi ei *buletinul* științific, scris într-o limbă neînțeleasă lor, scump și greu de găsit ?

Nu sunt îndestulătoare nici „*consultările*” pe care șefii de secții — profesorii — le vor da publicului la cerere, orală sau scrisă, în legătură cu atribuțiile lor. Câte întrebări li-se vor adresa? Câți plugari vor putea veni la București pentru niște chestiuni pe care nici ei nu le pot bine formula? Cum va putea servi un serviciu de informații toată țara?

Trebuie altă ceva. Conștiințele trebuie iese frământate. Necesitățile trezite. Ițteresele provocate. Poporul luminat.

Putea-va institutul dela București să creieze o asemenea mișcare în întreaga țară ?

Nu e vorba numai de lucrări științifice. Acestea se pot face bine la academiile de agricultură și în laboratoarele universităților. E vorba de îndrumarea științifică a practicei agrare.

Legea nu arată cum institutul de cercetări agronomice va putea îndeplini această sarcină.

Chiar dacă legea prevede și înființări de stațiuni agronomice în diferite regiuni și cu diferite specialități, soluția nu e completă. Aceste stațiuni au de scop să studieze aplicarea rezultatelor obținute de institut, după regiune, climă, sol și vegetație și apoi să servească ca organe de îndrumare ale cultivatorilor.

Academiile de agricultură vor putea îndeplini cu mai mult succes rolul acestor stațiuni, întâi că ele ar face studiile științifice privitoare la regiunea lor pe loc, precise și definitive și ar avea a face și aplicarea acelor studii, fără a se îngrijii de adaptarea sau de nepotrivirea datelor regionale; apoi că ele prin personalul pregătit, prin corpul profesoral devotat ar putea întreprinde mai cu folos îndrumarea agricultorilor.

Institutul dela București, fără stațiunile din provincii, nu ar putea avea nici o influență asupra cultivatorilor, ci el va avea o influență slabă și la distanță. În schimb academiile agricole regionale, cu câmpuri de experiență, cu ferme model, pot avea o influență directă și puternică asupra plugarilor din aceea regiune.

Se cunoaște mentalitatea țaranului. Oricât i-ai demonstra teoretic și științifice necesitatea unei culturi, unui nou metod de lucru, sau folosul unei noi unelte, unui nou soi de plante sau de animale, nu te urmează, în schimb arată-ți rezultatul practic al unei culturi, a unui metod de lucru, sau foloasele reale ale unui nou soi de plante sau animale, sau ale unei noi unelte și l-ai câștigat. Pentru țaran un exemplu reușit, prănuiește mai mult decât toate sfaturile, și cartea cea mai bună.

Din sânul academiilor regionale, unde s'ar putea face toate cercetările științifice, ar putea să radieze în întreaga regiune o acțiune de trezire, de ridicare a agriculturii, de răspândire a cunoștințelor științifice, vie, necontant înouă și rodnică. De aceste academii s'ar putea lega un întreg corp de propagandiști, de învățători ambulanți, de controlori agronomi.

Zădarnic se compară *institutul de cercetări agronomice* cu *institutul geologic*. Intre ele nu trebuie să fie numai o deosebire de metodă, ci chiar de concepție, cel puțin la început. Aceste două institute se adresează la mentalități deosebite, la grade culturale deosebite, la posibilități deosebite. Și deosebit de aceasta, *institutul geologic* cu fărâme de pietre din întreaga țară poate stabili întreaga hartă geologică a României, iar *institutul agronomic* trebuie să lucreze efectiv pe întinderi mari cu lucrări de durată, în toate regiunile. Evident munca sa științifică va trebui să facă, pe loc, alte institute și el numai să coordoneze.

De sigur că și de data aceasta au trecut înainte interesele individuale.

G. Neculcea

Profesori români în Strasbourg

Distinsul profesor de geologie dela universitatea din Cluj, d. dr. I. Popescu-Voitești, fiind invitat de către Școala Națională superioară de Petrol din Strasbourg Franța, a ținut o serie de conferințe elevilor acestei școli, asupra zăcămintelor bogate de hidrocarburi (petrol, gaz) din România.

D-sa a descris într'un mod foarte viu și clar raporturile geologice ale țării românești. După ce a făcut o privire generală asupra diferitelor unități geologice ale pământului românesc, a trecut la descrierea mai detaliată atât a zăcămintelor de petrol și sare din regiunea externă a Carpaților cât și a surselor bogate de gaz natural din bazinul Transilvan. Iar ca încheiere, d-sa a reușit, printr'o expunere inimoasă și măiastră, să scoată în evidență toată importanța ce o joacă azi România în economia politică a țărilor europene, prin bogățiile subsolului ei.

Toate aceste conferințe au fost urmărite cu mult interes, nu numai de către elevii școlii de Petrol, ci și de ilustrii savanți francezi, dnii P. Th. Müller, G. Friedel, E. de Margerie, E. Chaput, J. de Lapparent precum și de alți profesori de specialitate, ingineri și geologi din Alsacia.

Teoriile noi asupra originii și vârstei sării românești ale dlui prof. Voitești au fost îndușeși reținute și serios apreciate de sunumiștii savanți. Astfel la cererea unanimă, d. prof. Voitești, ține încă o conferință în cadrele Asociației Geologice din Strasbourg, unde d-sa își desvolaltă cu multă îndemânare părerile noi atât asupra originii și vârstei sării cât și asupra raporturilor geologice dintre sarea și petrolul din România. Chestiuni importante, cari au angajat o vie și interesantă discuție între savantul nostru și savanții francezi.

Pe lângă succesele strălucite ce le-a avut dela catedră, d. prof. Voitești a dat un frumos exemplu de marinositate în fața străinătății, acordând o bursă școlii superioare de petrol, strângând și pe calea aceasta mai mult legăturile prietenești dintre Franța și România.

Ținem să mai remarcăm încă faptul că Asociația Studenților români din Strasbourg, în frunte cu președintele, la rândul ei a organizat o călduroasă manifestare de simpatie atât la sosirea cât și la plecarea distinsului oaspe.

Strasbourg, 15 Apr. 1927.

V. Ch. Luca

Criza presei vieneze. — Ziarele din Viena „Wiener Allgemeine Zeitung” și „Wiener Extrablatt” am cert moratoriu judiciar, oferind creditorilor 35%, cu termen de plată de un an. Criza financiară a acestor ziare au stat în ultimul timp în serviciul clandestin al guvernului din Ungaria.

Discuții și recenzii

St. Bezdechi: Gânduri și chipuri din Grecia veche

Incercările de pătrundere adânc în miezul culturii grecești antice au fost așa de puține la noi, încât cei mai mulți români „culți”, cari n'au avut puțința să-și întregescă cunoștințele prin lectura operelor de această natură scrise în alte limbi nu cunosc din viața acestui popor decât înșiruirea războaielor purtate împotriva dușmanilor din afară sau a războaielor dintre cetăți și dintre provincii, pe cari le-au cunoscut din manualul didactic al școalelor secundare. Pentru că un studiu aprofundat asupra esenței vieții unui popor: manifestările lui culturale, în toată întinderea și intensitatea lor, presupune o perfectă cunoaștere a „istoriei” aceluia popor, nu atât în înălțimea cronologică a domniilor și a faptelor de arme ale acestor domnii, cum se învăța în școală până într-o vreme, cât mai ales în viața cotidiană a poporului, prolixă și semnificativă, în toate acele acte de viață, cari definesc o existență umană, dându-i un timbru specific, un „senz” aparte. Și mai presupune acest studiu o vastă cultură câștigată cu antene intelectuale sensibile pentru orice undă de viață, din oricare parte a pământului ar veni ea, din oricare strat al omenirii ar aburi ea. Căci numai această „universală” cultură îți dă puțința să desprinzi caracteristicul din grămada faptelor efemere ale fenomenului studiat, să le valorifici elementele caracteristice, ierarhizându-le și punându-le în relație cu fenomenele asemănătoare produse de alte porțiuni ale globului terestru, sau născute în alte etape ale timpului istoric.

Nici una nici alta dintre aceste două atribute fundamentale ale unui istoric cultural nu-i lipsește profesorului dela catedra de limbă grecească a universității clujene. De aceea studiile dsale tipărite până acum având drept câmp de investigație viața spirituală a grecilor antici, deși se mărginesc la fenomene parțiale, ca niște capitole ale unui viitor tratat complet și sintetic, au totuși o profunzime, bazată pe subtilă analiză și o soliditate, înrădăcinată în vastă informație, cum nu suntem obișnuiți să găsim nici în operile aceluia, cari și-au ales un câmp de investigație mai apropiat de noi, în timp și în spațiu, și mai amănunțit cunoscut prin cercetări anterioare.

Volumul acesta, tipărit ca întâiul număr din colecția publicațiilor institutului de studii clasice al universității din Cluj, cuprinde câteva portrete de figuri reprezentative din secolul V și IV a. Cr.: Socrate, pedagogul poporului grec din această perioadă și din cele următoare, până la declinul vieții lui, Antifon și Andocide, oratori sau logografi; două studii de concentrată sinteză asupra isto-

riografiei elene și a concepției elene despre istoriografie; și o punere la punct, în lumina ultimelor studii din literatura de specialitate universală, a „chestiei omerice”, care preocupă încă lumea savanților precum mai tânăra ei soră: „problema shakespeare-iană”. Volumul se încheie cu un portret al unei figuri dintr-o altă epocă, reprezentativ și el dar nu numai pentru un popor, ci pentru o stare de spirit, care stăpânește aproape în aceeași formă un grup de popoare: Sf. Ioan Gură de Aur al bisericii creștine. La acest din urmă portret și stilul autorului se schimbă pentru a se adecva valului de spiritualitate, pe care-l înfățișează. Parfum arhaic-românesc are aici descrierea și duh de sfințenie povestirea.

Îată proba:

„După ce își petrecu copilăria (Sf. Ioan) lângă maica sa, dela care el învăță primele începuturi ale legii creștine, merse să capete învățătură în școlile păgânești. El zăbovi mai mulți ani în școala celui mai vestit dascăl păgân de pe vremea aceea, a lui Libanios, unde învăță să cunoască legile și să vorbească frumos, pentru că, după pilda tuturor tinerilor de neam de pe vremea aceea, el avea de gând să se facă apărător, meserie care cași azi, ducea la cele mai mari dirgătorii și slujbe de stat”.

Sau: „Pentru un suflet așa de aprins de dorul dreptății și dragostei creștine, această priveriște (de destrăbălare a societății) nu putea fi decât adânc desgustătoare, și ea contribui ca să întărească și mai mult în cugetul sfântului dorința de a-și feri privirile de aceste nelegiuiri. De data aceasta el își aduse la îndeplinire planul său, și se retrase în singurătate în fundul deșertului, unde avea să stea patru ani întregi. Această vreme și-o petrecu schimnicul în cetirea cărților sfinte, cugetând asupra îndatoririlor adevăratului creștin și scriind cărți în care proslăvea fericirile vieții de călugărie și arăta de ce bunuri are parte omul ce se retrage din vârtoarea vieții pentru că să stea de vorbă cu cugetul său, să-și curățească viața, ducând un trai, care e mai de preț decât al unui rege”.

*Nicolae Teaciu — Albu:
Cântarea României, studiu
istorico-literar*

Ca un ecou îndepărtat al unei lupte literare purtate decenii de-a rândul pe motivul paternității acestei poeme unice în literatura noastră, apare studiul condensat al dlui Teaciu. Scris în anul 1913, când armele zăngăneau încă, el a putut fi dat tiparului și astăzi, pentru că argumentația solidă și prudența concluziilor îi dau o valoare, care nu poate fi stearsă de seurgerea efemeră a celor 14 ani.

Punând față în față argumentele celor cari susțineau, că poema a fost scrisă de Russo, fără a căuta să se convingă printr'un studiu analitic al operii și argumentele altora, cari i-o atribuiau lui Bălcescu tot printr'o grabă de judecată, d. Teaciu confruntă argumentele, le verifică istoric și uneori le rectifică, pentru a stabili apoi, în urma unui examen critic al însăși compoziției, că autorul ei numai Alecu Russo putea fi. În forma în care a fost scrisă, cu stilul ei înflorit și încărcat, cu rezonanța sentimentală dulceagă, ea este expresia neprefăcută a sensibilității proprii lui Alecu Russo. El a scris-o și a nume deadreptul în românește. Totuși tipăritura întâia în limba noastră a fost trecută prin examenul critic al lui N. Bălcescu, mai stăpân pe scrisul românesc în acel an decât contemporanul său din provincia suroră de peste Milcov, care pretreacă multă vreme în străinătate în tinerețe.

Bălcescu elimină unele pasagii și-i dă astfel stilului concizie; înlocuiește cuvintele prea moldovenești, dându-i o valoare mai universal-românească; și o corectează din punct de vedere gramatical și mai ales ortografic. Toate acestea sunt însă numai corecturi; structura intimă a poemei, cu multele și lungile ei perioade, cari aparțin mai mult poeziei decât istoriei — specialitatea lui Bălcescu — este a lui Russo. Iar textul francez, pe care mulți îl socoteau a fi prima redactare a operii, se dovedește a fi posterior compunerii în românește.

În privința influențelor străine, cari se pot descoperi în poema lui Russo, pe lângă influența literaturii populare, d. Teaciu nu aduce contribuții noi. Această problemă a fost desbătută cu competență de d. Bogdan-Duică într'un studiu publicat în „Convorbiri Literare” din 1901.

Olimpiu Boitoș

Delegații noștri în străinătate. — Aproape nu e zi lăsată de Dumnezeu ca la diferitele noastre puncte de frontieră să nu ese sau să nu între vre-o delegație compusă din mai mulți sau mai puțini „specialiști”. Aceste delegații au totdeauna misiuni „foarte importante” de rezolvat și nu ne îndoim că membrii lor se achită cu pricepere de însărcinările primite. Oricât ar fi însă de ocupați acești „specialiști” cu însărcinările lor „speciale” credem că tot s'ar mai găsi timp să mai observe câte ceva și din nimicurile vieții edilitare ale marilor orașe din țările occidentale, cari, deși nimicuri, fac totuși viața mai plăcută. Judecând însă după ceea ce se vede în capitala noastră, de unde pornesc și unde se întorc numeroasele delegațiuni de „specialiști”, trebuie să spunem că delegații noștri umblă cu ochii închiși pe unde se duc. Când pleacă din țară duc cu ei sume enorme în valută forte, dar când se întorc acasă nu aduc nimic în schimb decât stomacuri stricate de șampania consumată la varieturi și alte localuri. Vor fi și câteva excepții, dar acestea întăresc regula.

Individualizarea învățământului

(Urmare).

Cum se prezintă acești doi factori: individul și societatea, analizați fiind mai deaproape?

Nu există un individ tip, ci sunt indivizi. Variația individuală e primul dat fundamental. Această variație se manifestă pe oricare latură a individualității; e mai ales evidentă pe cea psihică. Diferențele individuale sunt cantitative și calitative, de grad și natură a funcțiilor. Cantitative când funcțiile comparate se deosebesc prin gradul lor de dezvoltare, productivitate; calitative când funcțiile se deosebesc prin natura lor, ex. unul are memorie vizuală, altul auditivă etc. Școala, chiar în virtutea realizării scopului urmărit, trebuie să cunoască aceste diferențe; educația trebuie să se conformeze individualității fiecărui elev.

Pe de altă parte fiecare societate își are idealurile ei. Acestea nu sunt general valabile, ci schimbătoare în timp și spațiu, fiind expresii ale realităților dintr'un anumit loc și timp. Aceste idealuri au, mai mult sau mai puțin pronunțată, o convergență comună. Ele trebuiesc să fie însușite de fiecare cetățean, în cazul nostru, de viitorul cetățean.

Cum ieșim din această dilemă? Pe de o parte avem o pluralitate de indivizi în infinită variație; pe de altă parte anumite tipare comune fixate de societate, iar ca dat fundamental de care trebuie în mod necesar să ținem seama faptul că un ideal pentru a deveni o realitate în individ, trebuie să fie în acord cu structura sa sufletească? Soluția e mijlocită de următorii factori:

Diferențele individuale nu sunt singura realitate, care caracterizează individul. Indivizii pe lângă deosebiri au și asemănări. Ele sunt mai mult sau mai puțin pronunțate. După gradul lor de dezvoltare putem lăstina anumite grupe de indivizi, anumite tipuri, după cum predomină și e caracteristică o funcțiune sau alta. Principiul, că fiecare individ trebuie să fie o problemă aparte pentru pedagog, se ușurează în baza acestor fapte foarte mult.

Pe de altă parte unitatea societății nu-i rezultată din o serie de elemente omogene; baza unității ei e tocmai eterogeneitatea elementelor. Mai mult, punând problema în domeniul valorilor, societatea nu urmărește un singur ideal, ci o pluralitate de idealuri; această pluralitate are o convergență, în jurul axei date de însăși societatea. Pluralitatea și eterogenitatea idealurilor e chiar o condiție necesară existenței societății. Așa fiind lucrurile, pedagogia trebuie să țină seama în fixarea idealurilor, cari formează materialul de școală de realitatea societății sub acest dublu aspect, integrând pe noii cetățeni în realitatea societății, nu numai ca pe unități asemănătoare, ci și ca pe unități diferențiate. Ea va trebui să realizeze în mentalitatea viitorilor cetățeni o mentalitate comună, de unificare a lor în idealurile comune și generale ale societății; va trebui însă și același timp să-i și diferențieze, căci societatea pentru a putea exista trebuie să fie o uni-

tate de indivizi diferiți. (Să mai amintim și rolul principiului eterogeneității scopurilor formulat de Wundt și al polytelismului formulat de Bouglé, care deasemenea ușurează foarte mult problema?)

În lumina acestor fapte dilema de mai sus dispăre. Educația individului este posibilă respectând și specificitatea individului și comunitatea de interese sociale. Materialul de învățământ va putea fi astfel întocmit încât să satisfacă și postulatele societății: solidaritate, devotament interesele generale, disciplină, ascultare, patriotism, și cele individuale: armonia vieții interioare, simț critic și de independență etc. D-l Zeletin a formulat materialul de învățământ având în vedere numai societatea și numai aspectul ei de uniformizare, neglijând complet aspectul de diferențiere și individul. În aceasta e unilateralitatea tezei dsale.

Pentru dl Zeletin ceace e fundamental în învățământ e materialul. Metoda e ceva secundar. Ea deasemenea e în funcție de structura societății și nu de realitatea individului. Slăbiciunea tezei dsale, ca în general a tezei sociologice, e evidentă mai ales din acest punct de vedere. Obieciunile ridicate s'au dovedit destul de eficace. Dar să încercăm a ne lămurii. Dacă învățământul are drept scop formarea de maniere de a lucra și de a gândi în individ, pentru a-i realiza o cât mai eficace adaptare mediului și dacă metoda e tocmai forma, mijlocul de creiere în individ a acestor atitudini, să depindă ea numai de societate și nu de individ? Cu alte cuvinte, dacă realitatea individului e activitate, emoțivitate și intelectualitate să uzităm metoda, care face apel numai la intelect, sau numai la activitate, fiindcă așa e și conform structurii societății și nu la întreaga individualitate, pe toate aspectele ei, fiindcă astfel sunt indicațiile studiului copilului? Voim să formăm, educăm pe individ, pe individul care-și are legile lui proprii peste care nu se poate trece, și totuși să fie o „abstracție și arbitrar“ a ține seamă de exigențele acestui individ concret? Ne îndoiim și credem că nu fără motive suficiente. Cel mai simplu grădinar ce vrea să dea mai multă simetrie arbuștilor, știe că dacă taie crengile prea mult, arbuștii se usucă; pedagogul, în schimb, să fie în continuu preocupat numai de *ceace vrea să facă*, nu și de acela cu care are de a face, *pe care vrea să-l formeze*? Studiind istoria învățământului și dându-ne seama apoi că direcțiile pedagogiei moderne toate au în centru individul și faptul că ideea tezei sociologice în alegerea metodei de învățământ, în schimb, a rămas o idee izolată de pulsul realităților, ne convingem de realitatea spuselor de mai sus.

Dar totuși, spune dl Zeletin, studiind apariția diferitelor metode ne convingem de realitatea criteriului social. Ex. școala muncii a apărut în America, fiindcă e un produs specific al proletariatului muncitor. Ne îndoiim. Ideea școlii muncii e o extremă a școlii active. Origina școlii active însă o putem duce departe, când nu era societatea proletară. Ea a luat o dezvoltare co-

vârșitoare sub numele de școală activă integrală, în ultimul timp sub presiunea prevalării concepției activiste în psihologie și tinde a se răspândi în toate părțile.

La noi problema metodei nu trebuie să se pună însă numai pozitiv, ci și negativ. Să ne precizăm. Una dintre greșelile fundamentale ale învățământului, poate unică în gravitatea ei, de care a suferit învățământul în decursul vremii e intelectualismul, mai bine zis, verbalismul. Dat fiind că intelectul a fost considerat în tot acest timp ca partea esențială a vieții sufletești iar emoțivitatea și voința ca părți secundare, dependente de el, s'a făcut apel numai la intelect neglijându-se complet celelalte. Gravitatea acestei erori era și mai mare dat fiind faptul că nu se avea în vedere dezvoltarea funcțiilor intelectuale (O, cel puțin atât și ar fi fost foarte mult), ci se făcea apel numai la memorie, esențiale fiind considerate cunoștințele. Memoria era singura funcțiune dezvoltată. Verbalismul și memorizarea atârână încă ca un balast greu în școala noastră, atrofiind spontaneitatea copilului, prin acțiunea lor complet opusă caracterelor fundamentale ale vieții. Această metodă trebuie să dispară cu orice preț. Dl Zeletin, prin concepția dsale asupra metodei și rolului ei redus riscă să nu depășească acest verbalism.

Realitatea copilului, prin urmare, departe de a fi „abstracție și arbitrar“ e postulatul fundamental în pedagogie; exigențele ei sunt nevoi peste cari nu se poate trece și cari trebuiesc respectate cu strictețe pentru însuș succesul educației. Direcțiile educației deaceia, în o mare măsură, sunt date de experiența filogenetică a elevului, de dispozițiile transmise prin ereditate. Și dacă ne preocupăm mult de *ceace vrem să facem*, va trebui cu atât mai mult să ne preocupăm și cu *cine avem de a face*. Aceasta în însuș interesul scopului urmărit, care nu poate și nu devine o realitate în individ, decât numai dacă e în concordanță cu *ceace e* și deja în individ. Să conformăm prin urmare, totul cât mai mult posibil nevoilor, și exigențelor fiecăruia în parte, structurilor lui sufletești, căci dacă voim a creia în el realități viabile și persistente, cari să fie ale sale, adevărat părți integrate organic în firea sa, acestea nu pot veni atât din afară, cât mai ales din interior, din însăși întimitatea naturii sale. Dacă se pune problema sociologizării învățământului, adevărat a adevărării lui nevoilor sociale nu mai puțin trebuie să se pună și cea a individualizării învățământului, adevărat a adevărării lui realității individului; fiindcă dacă e nevoie a conforma pe individ societății, pentru a-i mijloci realizarea finalității sale, nu mai puțin e nevoie pentru realizarea aceleiași finalități să-i respectăm specificitatea sa, autonomia sa. Fără a nega rolul unei direcții, trebuie afirmat și rolul celeilalte; echilibrul armonice între ele să fie idealul. Numai astfel școala își va îndeplini menirea în toată accepția cuvântului, pregătind pe individ pentru viață, încetând de a mai fi un scop în sine, cum cu durere trebuie constatat că, în mare parte, este.

N. Mărgine în

Abonati „SOCIETATEA DE MĂINE“

Bibliografia Ardealului *)

M. Stopfer: Lehrbuch über die Militär-Gränz-Verwaltung des österreichischen Kaiserthums. Gratz 1841.

I. K. Schuller: Archiv für die Kenntniss von Siebenbürgens Vorzeit u. gegenwart. 1841.

S. Becker: Statistische Übersicht der Bevölkerung der österr. Monarchie. Wien 1841.

I. K. Schuller: Umriss und kritische Studien zur Geschichte von Siebenbürgen. Hermannstadt 1840.

I. Paquet: Ungarn u. Siebenbürgen, historisch, statistik u. politisch. T. I—II. Leipzig 1842.

St. L. Roth: Der Sprachkampf in Siebenbürgen. Kronstadt 1842.

G. G. Schnell: Die Nationen Siebenbürgens nach ihrem Herkommen u. Charakter... und in treuen Abbildungen nach ihrer Nationaltracht. Kronstadt 1842.

Satelit des Siebenbürgischen Wochenblattes 1842—1848.

I. K. Schuller: Argumentorum pro latinitate linguae valachicae s. Rumunae epicrisis. Hermannstadt 1842.

Martin Schnell: Die Sachsen in Siebenbürgen. Hermannstadt. 1844.

Ant. Kurz: Magazin für Geschichte, Litteratur und alle Denk u. Schenswürdigkeiten Siebenbürgens T. 1—2. Kronstadt 1844—47.

Magazin für Geschichte, Literatur u. alle Denk und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens. Edat de Anton Kurz 1844—1847. T. I—II. Acelaș edat de I. Trausch 1852. T. III.

Dan. Heinrich: Erinnerungen an Albrecht Huett, aus seinem eingehändigen Tagebuche u. aus sicherem Quellen geschöpft. Hermannstadt 1847.

A. de Gerardo: La Transylvanie et ses habitants. T. 1. 2. Paris 1847.

Kövér L.: Kolozsvár sz. kir. város lakosai és lakásai. Kolozsvár 1847.

Frid. Hann: Statistischer Beitrag zur Siebenbürgischen Urgewerbs-Kunde mit vorzüglicher Rücksicht auf die Landwirtschaft. In „Archiv des Vereins etc.“ Hermannstadt, 1848. T. III. pag. 1—36.

I. Hintz: Volkszählungen in Siebenbürgen. In „Archiv des Vereins etc.“ 1848. T. III. pag. 45.

I. K. Schuller: Über den gegenwärtigen Zustand der historischen Studien in Siebenbürgen. Hermannstadt 1849.

(Urmează).

Petru Suciu

* Urmare dela nrul 8 al revistei.

Cronici culturale și artistice

Expoziția Octav Băncilă
la București

Sărbătorile Paștilor au adus Bucureștiului un oaspe distins. Pictorul și profesorul dela școala de belearte din Iași, d. Octav Băncilă, a expus câteva din valoroasele sale lucrări în sala Ilcana dela „Cartea Românească“.

Am relevat cu alt prilej că în București „expozițiile“ de pictură abundă toate sălile disponibile și am arătat atunci și valoarea acestor expuneri de desemnuri școlastice. Când se prezintă, prin urmare, un adevărat măiestru al penelului e o sărbătoare pentru amatorii de artă desăvârșită.

D. Octav Băncilă a pornit în cariera sa artistică dela o concepție socialistă a vieții pentruca să evolueze la adevărata concepție de artă asupra vieții, care nu poate fi decât umanitatea, care e generală și eternă. Numai contemplând astfel viața, liber de orice interes sau simpatie pentru o singură latură a ei, a putut ajunge d. Băncilă să realizeze câteva din cele mai splendide pânze în care se înfățișează viața noastră națională în ceace are ea mai caracteristic: țărânul nostru.

Mulțumită dragostei profunde și înțelegătoare, cu care a cercetat artistul această viață, avem pânzele „Pâinea noastră“ cea de toate zilele“, „La adunat“, „Secerișul“, „Cules de vie“, „Cina“, „La fântână“ ș. a., în care efectele de lumină redau toată splendoarea clipei noastre. În toate lucrările dlui Băncilă coloritul e viu, puțin mai accentuat decât în realitate, tocmai atât cât e necesar pentru a produce primul efect asupra privitorului, care mai slăbește dupăce se deprinde ochiul cu culorile, reducându-se la efectul real. Din cauza aceasta când întrai în sala de expoziție primeai o adâncă impresie, ca dela razele unui soare după o furtună cu ploaie.

Opera de căpetenie din această expoziție o formează, fără îndoială, tabloul reprezentând pe Isus Christos după două mii de ani, adică așa cum și-l imaginează artistul că ar trebui să se arate Christos dacă s'ar întruchipa din nou în zilele noastre și ar veni să vadă ce a ajuns omenirea pentru care el s'a sacrificat și îndurat moartea pe cruce. E o concepție de o adâncă și foarte pesimistă filosofie a vieții, și d. Băncilă a reușit să o concretizeze foarte expresiv în lucrarea sa. Isus, în mărime aproape naturală, îmbrăcat într-o simplă cămașă albă, cu cununa de spini pe cap, își duce pumnii, în care se văd urmele piroanelor de fier, la frunte ca să nu vadă omenirea, pentru care a murit el, în halul de decădere de azi. Ca în toate pânzele sale și aici realizarea efectelor de lumină și de colorit e admirabil reușită.

Mulți dintre pictorii bucureșteni trăesc în credință, mai cu seamă femeile, că florile sunt obiectele cele mai ușor de pictat, pentru aceea expozițiile pseudo-artistilor sunt inundate de „flori“. Despre d. Băncilă se știe că e un adevărat măiestru în flori și cele câteva pânze expuse cu acest prilej îl consacră din nou. „Liliacul“, „Crisantelele“ și „Bujorii“ dsale sunt realizări, cum n'am văzut încă la nici una din expozițiile ce le-am vizitat în timpul din urmă.

Dar nici în portret nu e mai pre jos decât în genurile relevate mai sus. „Autoportretul“ e cea mai bună dovadă pentru aceasta.

În astfel de condițiuni, putem spune că expoziția dlui Octav Băncilă a fost un frumos și prețios dar de sărbători pentru amatorii de adevărată artă în București.

Ion Băilă

TEATRU

La închiderea stagiunii

Anul viforos s'a încheiat. Tunete și fulgere au căzut pe capul teatrului nostru național în cursul acestui an și vântul, care-l lovea cu tărie din coaste, făcea uneori să troznească din încheieturi.

Lăsând la o parte discuția idealistă a repertoriului consumat în stagiunea trecută acum, ne oprim pe o clipă la situația materială a acestei instituții de cultură, a cărei vitalitate trebuie apreciată și în funcție de această situație.

Oricine a alergat la spectacolele de a doua seară ale acestui teatru, nu din necesitatea fiziologică de a-și face digestia afundat într'un fotoliu încovoiat concav, ci pentru plăcerea mai subtilă de a încerca o emoție artistică, provocată de priveliștea concretă a unui act de viață înfățișat cu o spontaneitate și o intensitate veridică, — a trebuit să plece de multe ori cu sufletul apăsător de povara unei tristeți obsedante din sala goală, sau aproape, din care lipsea nu numai entuziasmul, dorit mereu actual, ci uneori și interesul minimal. Prea rare au fost ocaziile, când această impresie adâncită prin repetiție să fi slăbit, sau să fi fost dată uitării.

Explicarea fenomenului a fost dată nu ușor, ci cu ușurință din două părți: De vină e publicul „materialist“ al zilelor noastre, care nu se știe însufleți în fața unui spectacol de artă adevărată, ci mai bucuros se înghesuie în sala îngustă a unui cinematograf — parcă la cinematograf nu s'ar găsi tot spectacol de artă —, sau se îmbată la fumul de țigară al cafenelelor suprapopulate. Așa, se argumenta dintr'o parte și, ca în orice împrejurare, dacă găsești explicația faptului, te poți culca liniștit pe o ureche, căci vi-surile rele nu te vor tulbura. Din altă parte răsuna ca un ecou stereotip, că numai conducerea imediată a teatrului poartă vina acestei situații. Și atunci, cine mai mergea la teatru, însemna că nu are ce face altceva în seara aceea și dorește să amâne momentul culcării cu câteva ore. Raportul între public și teatru era identic cu raportul între doi soți în pragul divorțului.

Nu căutăm vina cea mare și unica, pe care nici cei ce o caută din îndatorire profesională nu o găsesc totdeauna.

Câteva note fugare vrem să dăm, pentru a sublinia constatările mai vechi nu

A apărut în editura revistei noastre :

Activitatea lui Slavici
la „Tribuna“ din Sibiu

— un capitol din istoria culturală
a Ardealului —

de OLIMPIU BOITOS

Voluim de 80 pag. format 8° Prețul 60 lei

prea confortabile, pe cari am fi dorit să nu fim nevoiți să le facem.

E pretenții publicul și nu se lasă îmbătut de emoții produse de jocuri de artificii. Are dreptate să fie așa și noi credem că nici nu este destul de pretențios fiindcă nu-i destul de cult. În fața unei instituții de cultură susținută de Stat, indulgența nu-și are locul, nici din partea publicului „mare”, nici din partea celor cari au chemarea să judece evenimentele cotidiene dela înălțimea unui post de observație ridicat din necesitate socială. Teatrul are o menire culturală, precum are o menire o altă instituție culturală de Stat: școala. De câțiva ani se războiește toată suflarea românească cu Statul pentru dezechilibrul produs în învățământ. Și aici, cași dincolo, nu se poate cere îndreptarea răului dela „onor. public”, ci dela organul de conducere ales spre acest scop. Teatrul trebuie să-și păstreze prestigiul în fața poporului și organul de conducere trebuie să supravegheze ca acest prestigiu să nu scadă din slăbiciunea slujitorilor acestei instituții. Aceasta este o obligație.

Dacă însă „forurile mai înalte” sunt vitrege față de instituție și nu-i dau sprijinul de care are nevoie pentru a putea exista cinstit și frumos, atunci cumpăna vinei își schimbă înclinația. Căci au tot dreptul și actorii să fie pretențioși, când muncesc din greu. Munca lor cere răsplătă dreaptă, căci nu trăiesc numai eu duhul, cel puțin câtă vreme vor fi încă pe acest pământ. Cu un personal artistic redus la număr, se pregătește la teatrul nostru săptămânal câte-o premieră. Acelaș actor apare în fiecare piesă săptămâni de-a rândul. Este o muncă oboșitoare, care se săvârșește cantitativ în dauna calității și în teatru, ea în orice artă, nu produsul cantitativ dă valoarea, ci nivelul calitativ. Actorul trebuie să se rânduiască, pentru a avea timp destul să aprofundeze un rol, să se identifice temporal cu conținutul lui de viață și atunci va putea cuceri pe spectator și-l va atrage la acelaș spectacol de repetate ori. Și public este destul în orașul nostru acum. Mângâierea, că Clujul e un oraș strein, e o minciună acum. Dovadă fac multele conferințe, ce s'au ținut în acest an cu auditori îngrămădiți în sale speciale ca sămânța porumbului pe cocian, și dovadă fac spectacolele îngrijite date de turneele bucureștene — la Operă merg și streinii —, că publicul românesc e mare în orașul nostru. Prejudecata despre lipsa populației românești trebuie să dispară deci.

Și atunci, dacă există public și totuși spectacolele teatrului se desfășură în fața aceluși douăzeci-treizeci de „spectatori”, cari până la urmă se vor jena și ei să mai obosească până la „templul artei”, ea să se uite în pauză unii la alții până la plictiseală, — înseamnă că e ceva putred în Danemarca.

Dacă n'ar exista teatrele particulare cu prestigiu din Capitală, teatrele naționale

de orișunde ar luneca mai ușor din mâna criticii. Dar aceste teatre particulare dau termenul de comparație. Ele aleg actorii și nu confundă grăul cu neghina; pregătesc spectacolele cu conștiința chinuită de scrupule artistice, și astfel reușesc să facă săli pline cu aceeaș piesă săptămâni de-a rândul și seară de seară. La fel trebuie să facă și teatrul nostru, cu concursul material al Statului, pe care teatrele particulare nu-l au, și atunci va putea avea satisfacția de a vedea săli pline la spectacole. Căci cum se pregătesc la noi premierele, am avut ocazia să arătăm de mai multe ori...

CART, REVISTE, ZIARE

Arhivele Olteniței, Ian.—Apr. 1927. — După o pauză de mai multe luni, cari, se pare, pentru noi au fost sporite prin bunăvoința prevăzătoare a postei, — astfel se explică omiterea revistei din „cronica revistelor pe anul 1926” — ne-a ajuns în mână acest număr dublu din bogata publicație craioveană, fără asemănare între publicațiile periodice românești. E încercat ca un fagure de miere dintr'un stup gras, luminos și împodobit ca un pom în floare din săptămâna luminată, vajnic și cu privirea deschisă în mai multe părți, pentru a sorbi toate cunoștințele și a le împărtăși apoi cetitorilor credincioși.

Totul e ales, dela hârtia, care poartă veselă în spate povara literelor de tipar, mărunte și în rânduri strânse așezate, ca sămânța grăului pe spic, și până la însuș sufletul publicației: înșiruirea lungă de articole și cronici, miezoase în fond și proaspete în stil, cari toate vorbesc despre puterea creatoare a provinciei sau regiunii ce o reprezintă, despre manifestările acestei puteri în trecut și despre svăcnirile ei din prezent. Când e necesar, clișeu curat ilustrează spusele cu o valoare de document.

O revistă fugară a sumarului justifică entuziasmul care ne stăpânește în această clipă de desfătare a ochiului și a sufletului, când răsfoim paginile albe ale acestei reviste. În frunte câteva studii: „Granița Țării Românești cu Ardealul la 1520” de Elena Eftimiu; despre „Casele bănești din Craiova” de Alex. A. Vasilescu și G. M. Demetrescu; „Mănăstirea Strehaia” de I. B. Georgescu; „Banii Țării Severinului și Banii Olteniei” de I. C. Filitti; „Biserica Sf. Dumitru din Craiova” de G. M. Demetrescu și „Din istoricul protestantismului” de T. G. Bulat. Un portret minuțios al lui Petre Obedeau, „politician” din timpul lui Constantin Brâncoveanu, la capitolul „figuri istorice oltene”, iscălește d. C. V. Obedeau. Apoi partea de arhivă propriu zisă, cea mai întinsă, unde materia se grupează după specialități, ca la o universitate catedrele: Oltenia istorică, Oltenia arheologică, Oltenia naturalistă, Oltenia folclorică, Oltenia literară-artistică și Oltenia culturală. Penultima rubrică este o inovație și ea are funcția unei reviste literare. Poate

că aici s'ar putea vorbi de un cumul de prisos, mai ales când ne gândim că revista apare la un interval de timp cam mare, iar o revistă literară dorim s'o avem mai des în mână.

Sumarul se încheie cu „Note și comunicări” mai mărunte, a căror sferă de interes este delimitată tot de programul general al publicației, și cu câteva pagini de „recenzii” despre cărți și reviste, iscălite aproape toate de directorul revistei, prof. C. D. Fortunescu.

Gândirea, Aprilie. — Astăzi este revista cea mai conștientă de puterile ei, cari au deodată vigoarea tinereții și pavăza deplinei maturități în „gândire”, și astfel revista cu drumul cel mai clar definit, pe care se mișcă cu pași siguri și hotărâți. De aceea, dintre toate revistele noastre mai mult decât oricare, ea dă un scop cetitorului, care o caută pățimas după ce a cunoscut-o odată și sugerează o atitudine în fața evenimentelor, prin al căror mărăciniș cultura românească înaintează spre o culme abia visată, poate, încă.

Aceasta-i adevărata menire a unei reviste. Bătând la ușa sufletelor dormice de a găsi o orientare în frământarea cotidiană și prolixă a vieții, la intervale de timp scurte — o lună încă-i vreme puțină, — ea toarce fir continuu, din care țese plasă subțire ca de pailanjen pentru a îmbrățișa cu ea suflete și minți. Așa se crează o mentalitate comună, sau o generație cu un crez definit și acelaș pentru toți. Acest crez, această Mekă, spre care duc pașii „Gândirii”, este înflorirea sufletului românesc, validitatea lui într'o creație culturală, profund originală, altoită pe virtuțile strămoșești și desfătându-și creștetul în azurul diafan, în care aleșii providenței — dintre indivizi cași dintre popoare — numai se pot înălța.

Ca să-și împlinească această menire, în anul acesta și-a statornicit apariția. Cetitorul nu mai este înșelat în așteptarea lui; lunar sufletul lui poate îmbrăca haină de sârbătoare, pentru a primi apoi, ca pe o împărtășanie, cuvântul ei calm, adecă nu pripit, cald, adecă convins și mai ales cu miez greu și sănătos, ca fructul cel ales, când e copt.

Numărul acesta de Paști e mai cu seamă încercat de fructe coapte. Intri pe sub eupola stilizată a unui „studiu”, semnat de astădată de d. N. Ionescu, pentru a pași apoi vesel în grădina înflorită a părții beletristice, pe care o alimentează dnii Lucian Blaga, Gala Galaction, Ion Pillat, Emanoil Bucea, V. Voiculescu, Adrian Maniu, D. Ciurezu, N. M. Condiescu și Ion Buzdugan, iar de aici ieși în câmpia sămănătă a cronicii: „idei, oameni și fapte”, sămănători fiind d-nii Al. Băldăuț, Alex. Mareu, iarăș Emanoil Bucea, O. W. Cisek și Ion Marin Sădoveanu.

Adevărul literar și artistic. — Dintre revistele noastre, care în ajunul Paștilor au împărțit în țară nectarul slovei scrise cu grijă sărbătorească, trebuie să relevăm în special această publicație săptămânală, mare în cuprins și ieftină la preț. Aici ușa e deschisă tuturor condeilor iluminate de focul talentului. Redacția nu pune stavilă printr'o ideologie, care să nu poată fi depășită. Ea însăși, în paginile ei, caută mai mult să informeze strângând, decât să sculpteze simbol eliminând de prisosul. Tot astfel strânge și literatura dela câteva dintre personalitățile proeminente ale scrisului românesc, pe lângă cari mulți autori străini, traduși cu grijă pentru frumos.

În acest număr de Paști, s'au întâlnit dnii Sadoveanu, Tudor Argezi, Giovanni Papini (în traducere), Demostene Bottez, N. Batzaria, Jean Bart, Tudor Pamfile (inedit), D. Nanu, Otilia Cazimir, Alexandru Bileiurescu, Sărmanul Klopstok, F. Aderca, C. Stere, Radu Rosetti (inedit), Constanța Marino-Moscu, Selma Lagerlöf și Giovanni Rosadi (în traducere), etc.

SĂPTĂMÂNĂ MUZICALĂ

Fidelio; Sig. Zaleski

Ce intensă viață muzicală a pulsant în ultimul timp la Cluj! Și, aproape întregă, vrăjită de spiritul lui Beethoven, comemoratul!... Dac'ar fi în fiecare an câte-o comemorare de acest soi, atunci muzica n'ar mai rămâne o noțiune fără conținut, ci ar deveni o realitate, care s'ar amalgamiza cu celelalte contingente ale vieții cotidiene, dându-i acesteia strălucire.

Din repertoriul beethovenian ne-am ales c'o sumă de simfonii și cu alte compoziții mai mărunte, iar în ultimele zile ale lui April cu singura operă a lui: „Fidelio”, spre satisfacția publicului, și ca să se împlinescă ultima dorință a regretatului director. Opera aceasta, dela răsăritul veacului trecut, bogată în calități melodice, împodobită cu o mână de coruri frumoase, și mai ales grea de instrumentație, fiind bine studiată — într'un interval relativ scurt — a plăcut și va face serie. Intriga, o istorie din temnițele Spaniei medievale: un deținut politic, închis de dușmanul său, este scăpat prin dificultățile aventurii ale soției sale, și prin grațierea regală. Stând, ca o piatră fundamentală, la începuturile „dramei muzicale”, nu poate dispune de cea splendoare verdiană sau de gravitatea wagneriană; iar alternanța melosului cu părțile vorbite astăzi pierd efectul. Belșugul de recitative, și lipsa ariilor frapante nu sunt fapte cari să lege plăcerea. Totuși remarcăm aria Leonorei (d-na Aea de Barbu) din act. I și a lui Florestan (d.

M. Niculescu) act. II. Câteva momente reamintesc opera bufă în vogă pe vremea aceea. Oricum, era necesară o cunoaștere a acestei opere care stă la răspântia unei noi perioade în istoria muzicii. — Pentru interpreți, o vorbă bună, afară de d. Gavriescu, care — bas — are de susținut un sufocant rol de bariton (don Pizarro).

*

După Paști a revenit la Cluj Sigismund Zaleski, jucând în Tosca, Faust, Balul Mascat, Rigoletto, Aida și în Car-

Cronica economică — financiară

România și împrumutul german. — Din zările noastre știm, că guvernul român, a tratat în Anglia un împrumut mai important cu trei grupări financiare: Rotschild, Hambro și Schroeder, dar deocamdată fără rezultat, din cauza condițiilor ce ni se puneau. Intre altele, se cerea dela România, un tratament egal față de toți creditorii săi, și ni se ofera, un coeficient însemnat, în materiale.

Deocamdată, s'a abandonat idea contractării unui împrumut de stat, se continuă însă convorbirile, pentru realizarea unui împrumut pentru trebuințele căilor ferate, un organ economic independent, și după toate aparențele, acest împrumut, va putea fi și realizat, dat fiind, că multe industrii ale Angliei, au un interes de a exporta materiale, necesare refacerii căilor noastre de comunicație.

Se pare, că tratativele urmate cu Germania, de către delegatul țării noastre, Kaufmann — directorul unei mari bănci din București, și acum mai nou, de către fostul ministru de finanțe — d. I. Lapedatu, vor fi mai norocoase, și vor duce la rezultatul dorit, de a primi din cele 200 mil. mărci aur, (circa 8 miliarde lei) ce ne oferă Germania, un cât mai mare coeficient în numerar, lăsându-se la aprecierea guvernului nostru, de a cumpăra acolo materialul rulant, unde se poate găsi mai favorabil.

Nu se cunosc condițiile, sub cari ni se oferă acel împrumut, e bine poate, să vedem, cari sunt cererile formulate de către opinia publică germană, în special de către cercurile economice în legătură cu acordarea celui împrumut.

1. Cea mai mare parte a creditului, să se acorde în materiale de căi ferate;
2. Reluarea plății cupoanelor, împrumuturilor antebelice, plată sistată la izbucnirea războiului mondial;
3. Aranjarea definitivă a chestiunii bicicletelor Băncii Generale;
4. Renunțarea României, la art. 18 al tratatului dela Versailles,

căci după cum susține presa germană, „în spiritul tratatului dela Versailles, astăzi, nu pot fi urmate tratative economice“.

Viitorul ne va arăta dacă aceste cereri ale Germaniei, au format baza discuțiilor sau nu, una e cert, că un început de renunțare la articolul 18 al tratatului de

men. Și și-a dăruit iarăș, munificent, ca de obicei, resursele vocale unui public care-l știe aprecia; personalitatea artistică a lui Zaleski de acest cusur suferă: excesiva consumare. De aceea în unele pasagii basul bariton al d-sale răsună estompat, iar în altele, — în scenele capitale — concentrându-se, scoate efecte extraordinare. Cu o rutină neobișnuită, dar mai cu seamă e'o inteligență analizatoare și sintetizatoare, se identifică perfect cu rolurile, comunicând, peste rampă, impresii neuitate.

*

pace, s'a făcut atunci, când guvernul nostru a decis sistarea imediată a lichidării forțate a averilor, foștilor cetățeni ai țărilor dușmane nouă, în trecut apropiat.

Franța și monopolul chiriilor. Sunt de tot interesante, metodele ce întrebunțează trustul chibritelor svedian, pentru a ajunge la hegemonia monopolului mondial, pe terenul fabricației chibritelor.

Politica de expansiune normală, cunoaște două căi: cumpărarea fabricelor de concurență, sau dumpingul acolo, unde proprietarii țin mai mult la tradiție și la independența lor.

Chestiunea se prezintă ceva mai greu, în statele, unde fabricația formează un drept exclusiv al statului, deci, unde e vorba de monopol, cum este cazul și în Franța.

Aici, a recurs la alte mijloace, pentru a-și asigura hegemonia. În statele, unde fabricația și comercializarea formează un monopol trustul a pășit ca împrumutător, condiționând acordarea împrumuturilor, de o concesiune pentru un timp mai îndelungat al fabricației, urmând, ca dobânzile efitine ale împrumutului, să fie compenzate, prin prețurile de vânzare.

Astfel, acel trust a primit dreptul de exploatare al fabricației și comercializării exclusive, în Polonia, Grecia, Portugalia, Lituania și Peru, și acum, la acest nume se adaugă și Franța, care încă concesiunează comercializarea și fabricația celui trust puternic, în schimbul unui împrumut de 80 milioane dolari, și a angajamentului, de a ridica producția actuală prin ridicarea de noi fabrici și reînnoirea utilajului, cu cele mai moderne mașini.

A apărut

Gânduri și chipuri din Grecia veche de St. Bezdechi

Tip. „Viața”, Cluj

Prețul 80 lei

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

M A I A L

În luna deplînei primăveri, când biruința soarelui e deplină și totul pe acest pământ lui i-se închină, codrul ne cheamă în împărăția lui, cu mii de brațe verzi ce tremură în cânt, cu glas discret articulat de palpițuțele inimioarelor de frunze.

El și-a trimis de mult întăii crainicii pe aripi luminoase de ghiocci, dar sunetul clopoștelor lor era prea slab, ca să ne poată umi din brațele de fier și de piatră ale cetății milenare. Parfumul lor ascuns nu ne putea exalta până n'atrătat ca să rupem lanțul zidurilor citadine, ce ne încetușează de atâtea vreme.

Curând a pornit a doua solie de mici fete viorele, ce se smulgeau din leagănul de șisului de codru și pe drum luau de mână pe surioarele lor din poeni și de luminșuri. Și nici această oaste măreață cu privire duioasă nu ne-a putut ademini. Ispita era însă mare și sufletul ne era pornit spre eliberare.

A venit apoi în pași solenni, răspândind mirezme ametoare în cale-i, alaiul de poezie la lăcrămișoarelor cu trup svelt ca de fecioare și cu chipul tăiat din albul imaculat al aripilor de ingeri. Și nu vom mai rezista!

Veniți în codrul înverzit, voi orașeni cu simpurile adormite, căci codrul și-a ridicat umbrare, ca să vă aperse de razele prea fierbinți ale soarelui, și-a parfumat încăperea, ca să vă poată reține vreme lungă în împărăția lui și a pregătit concert distins de mii de păsărele pentru sărbătorirea vieții renăscute! Cine va mai putea rămâne cu urechile astupate și la această ultimă chemare a Mariei Sale Codrului?!

Horia Trandafir

„Caritatea“. — Darea de seamă a societății cu acest nume despre activitatea ei în cursul anului 1926 ne aduce în gând mizeria trupeză și sufletească a celor multe mii și zeci de mii de tineri mai ales și vrăstnici destui, cari poartă în plămâni lor ofiliți sămănța rezistentă a tuberculozei. Pentru mântuirea lor din ghiarele morții Statul n'a făcut destul încă. Și nici nu a jungul un program de construcții de dispensarii și sanatorii pentru biruirea unui flagel cu atâtea însușiri de vitalitate. Căta vreme condițiile de muncă vor mai dăinu în țara noastră pentru slujbași nevinovați ca pentru ocași și căta vreme salariații statului dispuși să rămână oameni cinstiți vor fi muritori de foame, tuberculoza își va continua danțul ei de sarabandă prin toate straturile poporului nostru. Nu vrem să spunem că sanatoriile și dispensariile sunt de prisos. Dimpotrivă, înmulțite în așa număr, încât să poată oferi cură preventivă celor, cari din mizeria vieții sunt pe pragul de a cădea în brațele tuberculozei, ele vor fi agentul cel mai util în campania dusă împotriva flagelului. În institutele de această natură, pe cari le avem acum, nici cei atinși de boală nu-și pot găsi azil. În orașul nostru cu câteva mii de studenți, afară de celelalte categorii sociale, cari prin ocupația lor sunt destinate să jertfească din corpul lor anual câteva ființe acestui bălaur năprasnic, un singur sanator al Statului, cel dela Clinici, este neîncăpător. D. prof. Hațeganu a dovedit statistic, în mai multe rânduri, necesitatea sporirii azilelor pentru

tuberculoși. Dorim să auzim cât mai curând despre înălțarea unor noi institute cu această menire.

Alături de sanatoriile Statului și poate uneori mai mult decât acestea, sanatorul dela Colibița susținut de societatea „Caritatea“ duce luptă voinicească împotriva acestei boale. Acest sanator adăpostește anual mai multe sute de tineri, dintre cari mulți săraci întreținți gratuit sau cu o taxă redusă. Dintre cei 352 de întreținuți din anul 1926 numai 26 de inși au plătit taxă întreagă de întreținere, iar ceilalți au fost primiți cu mari reduceri de taxe sau fără nici o taxă. În anul acesta va funcționa la fel. Dar publicul mare are datoria să ajute această societate de binefacere, căci și ea se susține cu ajutoare venite din afară.

Marginea răbdării. — e de multe ori și marginea prăpastiei. Pe muchia ei omul desnădăjduit simte fiorii prăbușirii și implicii fiorii morții. Pe această muchie periculoasă, guvernării noastre țin nenorocita gloată a funcționăriei mult răbdătoare din cale afară — și, spre nenorocirea ei, nesolidară în revendicarea unor drepturi prea fi-rești și prea îndreptățite. Cu promisiuni sau mai pe românește zis, minciuni, oamenii cu răspundere din această țară, hrănesc speranțele unor stomacuri flămânde și a unor trupuri goale. Legea armonizării, sporirea salariilor, și fel de fel de bazaco-nii, sunt miracolele către cari se îndreaptă privirile istovite ale funcționăriei. Pe muchia ultimei răbdări, biata funcționărie „cinstită“ simte fiorii morții. Lipsa pâinei din casă, copiii desculți, coatele ieșite prin haină și întregul cortegiu de nevoi felurite ale vieții, o trage în prăpastie ca o piatră legată de gât. Și cei cari se ceartă pe principii financiaro-economice nu văd nimic, sunt orbi. Din limuzina închisă ermetic, din vagonul ministerial, de pe banca somnolentă a parlamentului și din castelul nou zidit, nu se poate vedea și auzi nimic... Dar până când doamne!?

În „Dimeanața“ dela 29 Aprilie a. e. ediția de provincie, articolul de fond era inspirat de declarația disperată a unui funcționar superior desnădăjduit de nepăsarea celor cu răspundere. Mă întreb, l'or fi cetit oare guvernării noastre pentru a pricepe și ei ce înseamnă consecințele ce vor decurge fatal din prăbușirea dincolo de marginile răbdării!...

Politicianistul absurd. — Il găsim amestecându-se în orice activitate socială. În epoca postbelică a devenit un fel de individ obraznic, care se amestecă în toate treburile. E stăpân, e atotputernic. Inlocuiește legea, ba chiar și constituția. E îmbogățit de răboiu, e jucător la bursă, e exportator de porci și cereale. A fost măcelar, agent electoral și în cel mai bun caz avocatul în vre-un oraș de provincie. Ca eu! noaște romanele de fascioală ale lui Hertz, și întâmplător a cetit vre-o carte de literatură serioasă, pe care de bună seamă n'a înțeles-o. Jonglează cu un vocabular de cuvinte radicale, pe care și l-a însușit odată cu parvenirea materială, iar ca educație, e sinonim cu un vagmistrz de cavalerie când face inspecție la grajd. Ajuns pe această treaptă a desvoltării sale sociale și intelectuale, devine politician de meserie, iar centrul trebuie să-i ia în considerație perso-

nalitatea sa. Iși croiește popularitatea în oraș sau județ cu mijloacele cele mai urâte. Demagogia și la vreme de nevoie pumnul și amenințările, sunt singurele arme de care dispune politicianul absurd. În felul acesta îl vezi repede ajuns primar și mai cu seamă prefect. Aceste două funcțiuni, cari mai înainte de răboiu erau ocupate de oameni cu o cultură și o competență vastă, adevărații primi cetățeni ai orașului sau județului, azi au ajuns în unele locuri pe mâna unor neisprăviți, cari habar n'au nici de răspunderea și nici de îndatorirea ce li se incumbă.

O pelerinare prin țară îți poate dovedi ușor unde ne-a dus politicianul absurd al timpurilor noastre.

Proces de les majestate în Ungaria. — Justiția ungară pare a trăi tot în vremea dinainte de răboiu, când Ungaria era regat și avea un rege constituțional. Zilele trecute un tribunal din Ungaria a condamnat pe tîmplarul Al. Cziparik la trei luni temniță, fiindcă a afirmat într'o căreumă că fostul rege Carol IV de Habsburg ar fi trădat pe maghiarii cehilor. În urma apelului făcut, Curtea de Apel a confirmat pedeapsa, dar a modificat motivarea tribunalului, care găsise că Cziparik a insultat memoria unui mort, și a ordonat ca condamnarea să fie motivată cu delictul de les-majestate adus fostului rege al Ungariei. Sentința astfel modificată a rămas definitivă și bietul tîmplar, care hăuse probabil un păhar prea mult, trebuie să facă trei luni de pușcărie, fiindcă și-a permis să vorbească despre fostul rege al Ungariei, pe care nobila națiune îl alungase din țară și îl combătuse cu armeele, când a încercat să se reîntoarcă în fostul său regat.

Succesele unei școli țigănești. — În orașul Uzhorod din regiunea Subcarpatină a Cehoslovaciei s'a făcut prima încercare de înființarea unei școli speciale pentru copii de țigani. Autoritățile s'au convins, că orice încercare de a face pe micii dănciuc să învețe carte în rând cu ceilalți copii, sunt zadarnice și astfel s'au hotărât să facă o încercare cu o școală specială. A fost ales un învățător tîmăr și entuziast, care a învățat Hmba țigănească ca să se poată înțelege cu elevii săi. S'a făcut pentru școală o clădire nouă, la care țiganii au dat ajutor, cărând material. Învățătorul și-a făcut un program special. Chiar din primele zile s'a constatat, că „alesii“ săi elevi nu pot ținută atenți timpul necesar decât prin a ținerea prelegerilor serioase cu cântec și vioară și cu povestiri de basme atrăgătoare. În modul acesta a reușit însă ca în primul an să familiarizeze pe dănciuc neastâmpărați cu scrisul și cetitul. Mult a avut de luptat la început și cu partea igienică a spălăturii. Toți copiii erau obligați ca înainte de a intra în clasă să se spele într'o cameră anume amenajată în acest scop.

După aceste frumoase rezultate obținute cu prima încercare autoritățile sunt hotărâte să înființeze și în alte localități astfel de școli.

STOLLWERCK

Specialități de Caramelle, Ciocolate, Bomboane sunt cele mai bune. Observați Numele!

STOLLWERCK

Societatea Anonimă
Brașov-București

„SCHMOLLPASTA“

S. A. Brașov

Fabrică de Cremă de ghetă
Premiată de 30 de expoziții

Adresa abonatului:

„Ageco“

Societate Generală de Agentură și
Comerț, Societate Anonimă

Filială Brașov

-!- Textile engros -!-

PETROȘANI

Societate Anonimă Română pentru exploatarea Minelor de Cărbuni

Capital social Lei: 550.000.000.—

MINELI: Petroșani, Vulcan, Petrila,
Aninoasa, Dilja, Județul Hunedoara

DIRECȚIUNEA GENERALĂ
București, Str. Aurel Vlaicu 22

Adresa telegrafică: Petroșani

Telefon: 228/34, 201/09